

Waardevol toerisme Texel

Analyse van lusten en lasten

Colofon

©Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, december 2024

Opdrachtgever

Gemeente Texel
Contactpersoon: Monique de Ridder

Auteurs

T. (Tinco) Lycklama
M. (Marie) van de Meeberg
R. (Rozemarijn) Pool
S. (Sanne) Meekes

Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd
Oude Kraan 72
6811 LL Arnhem
Tel: 06 53383550
Mail: lycklama@ruimteenvrijetijd.nl
www.ruimteenvrijetijd.nl

Foto's

Pixabay, Elly Rutten, Jonathan Andrew, eigen archief, of anders vermeld

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Balans lusten en lasten verder uitgelegd.....	4
1.3	Onderzoeksmethode.....	5
1.4	Leeswijzer.....	5
2	Conclusies en aanbevelingen.....	7
2.1	Conclusies.....	7
2.2	Aanbevelingen.....	11
3	Omvang toerisme en recreatie.....	15
3.1	Een populaire bestemming.....	15
3.2	Ontwikkeling toerisme en recreatie.....	19
3.3	Recreatief beleid.....	20
4	Analyse van lusten.....	22
4.1	De economische waarde.....	22
4.2	De waarde voor leefomgeving en leefbaarheid.....	27
4.3	De waarde voor sociale processen.....	34
4.4	Conclusie analyse van lusten.....	35
5	Analyse van lasten.....	37
5.1	Onderzoeksmethode.....	37
5.2	Lasten voor de leefomgeving.....	38
5.3	Lasten voor de leefbaarheid.....	39
5.4	Conclusie analyse van de lasten.....	40
5.5	Aanpakken en voorkomen negatieve effecten.....	42
6	Bijlagen.....	48
6.1	Bijlage 1: geraadpleegde bronnen.....	48
6.2	Bijlage 2: gesproken personen.....	49
6.3	Bijlage 3: experts tijdens de balanstafel.....	49
6.4	Bijlage 4: inspiratie waardevol toerisme.....	49

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Texel is een grote toeristische trekpleister. In het Toeristisch Toekomstplan Texel staat dat toerisme zorgt voor een groot deel van de werkgelegenheid op het eiland. Jaarlijks bezoeken zo'n één miljoen mensen Texel. Op een populatie van nog geen 14.000 inwoners, is dat erg veel. Dat staat gelijk aan zo'n 71 toeristen per inwoner van Texel.

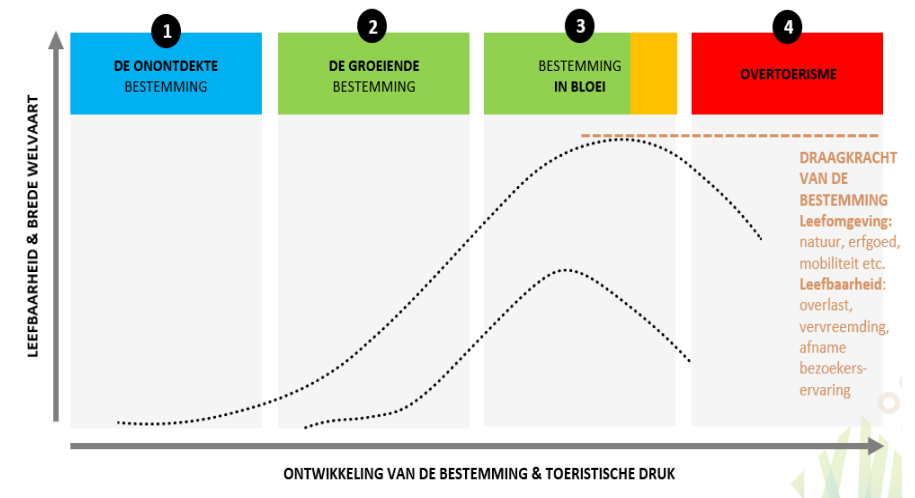
Toerisme zorgt hiermee ook voor flinke voordelen voor de inwoners. Bovendien zijn Texelaars ook trots om hun eiland te delen met bezoekers. Tegelijkertijd ervaart een steeds grotere groep Texelaars ook dat de rek in verdere groei van het toerisme er uit is. Texel is op zoek naar de ideale situatie (zie figuur 1.1): een optimumsituatie van balans, waar optimaal geprofiteerd wordt van de positieve effecten van toerisme, en waarbij de negatieve effecten tot een minimum beperkt blijven.

Draagkracht

Het vermogen van een bepaalde bestemming om bezoekers (recreanten of toeristen) te ontvangen, zonder dat negatieve gevolgen optreden voor de leefbaarheid of leefomgeving.

In het coalitieakkoord van gemeente Texel staat de balans en de draagkracht centraal. De gemeente wil graag (nog) beter in beeld krijgen wat de lusten en lasten nu daadwerkelijk zijn. De wens is om daarbij de kansen in beeld te krijgen hoe op langere termijn de lusten van toerisme nog beter ten goede kunnen komen aan de Texelse samenleving.

Figuur 1.1 Toerisme in balans – verbeelding van de ideale situatie waarin toerisme optimaal bijdraagt aan leefbaarheid en brede welvaart

1.2 Balans lusten en lasten verder uitgelegd

Door een analyse van de lusten (positieve effecten van toerisme) en lasten (negatieve effecten van toerisme) uit te voeren ontstaat meer inzicht in de huidige balans. De uitkomst hiervan levert een positie op in het 'balans-spectrum' (zie figuur 1.1), en levert een passend advies en aanbevelingen op voor Texel.

Waarde van dit onderzoek

Bestemmingsmanagement, oftewel het vormgeven aan de balans op een toeristische bestemming, bevindt zich in Nederland vaak nog in het pioniersstadium. Het kennisveld is sterk in ontwikkeling en eenduidige normgetallen ontbreken. Een 'draagkrachtnorm' van hoeveel bezoekers een bestemming aan kan, is bijvoorbeeld (nog) niet voorhanden.

Wat wel voorhanden is, is de Leidraad Bestemmingsmanagement van het Nationale Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC). Het Bureau voor

Ruimte & Vrije Tijd heeft aan die leidraad meegewerkt en we hebben de analyse van lusten en lasten conform deze nationale leidraad uitgevoerd.

1.3 Onderzoeksmethode

We hebben de lusten en lasten van toerisme en recreatie op Texel doormiddel van verschillende onderzoeksmethoden geanalyseerd. Het resultaat zijn twee rapportages. Deze rapportage is de hoofd rapportage en bevat de complete analyse van alle onderzoeksmethoden. In de rapportage ‘Inwonersonderzoek Recreatie & Toerisme Gemeente Texel’ worden de resultaten van het uitgevoerde inwonersonderzoek in verdere detail gepresenteerd¹.

Analyse van lusten en lasten

In deze rapportage worden de lusten en lasten geanalyseerd aan de hand van drie domeinen: 1) economie, 2) leefomgeving en 3) leefbaarheid. De informatie voor deze domeinen is met verschillende onderzoeksmethoden opgehaald:

Het inwonersonderzoek

In juni 2024 is een enquête afgenomen onder de inwoners van gemeente Texel. Het geeft inzicht in de verschillende onderdelen die bepalen hoe inwoners denken over toerisme en recreatie op het eiland. De resultaten van het inwonersonderzoek zijn gebaseerd op 1827 respondenten. 319 respondenten meer dan het vergelijkbare inwonersonderzoek uit juni 2019, uitgevoerd door Kenniscentrum Kusttoerisme. De resultaten van het inwoneronderzoek 2024 worden in de aparte inwonersonderzoek-rapportage ook vergeleken met de resultaten van 2019 om ontwikkelingen in de beleving inzichtelijk te maken.

Desk studie en verdiepende gesprekken

De analyse van de lusten is deels gebaseerd op een desk studie. Bijlage 1 toont een overzicht van de geraadpleegde bronnen. Omdat kennis en duiding deels

ook in hoofden van betrokkenen zit, vulden wij deze informatie aan middels gesprekken met enkele experts. Bijlage 2 toont een lijst van de gesproken experts.

Balanstafel

In een balanstafel (themabijeenkomst) zijn diverse experts samengebracht om hun input te geven over de relatie toerisme en de leefomgeving. Hier stonden de thema's natuur en erfgoed, openbare ruimte, mobiliteit, wonen en duurzaamheid centraal. Bijlage 3 toont een overzicht van de aanwezige deelnemers.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de conclusies en aanbevelingen van deze rapportage gepresenteerd. In hoofdstuk 3 staan de resultaten van de omvang van toerisme en recreatie op Texel. De analyse van lusten en lasten staan in respectievelijk hoofdstuk 4 en 5 weergegeven.

Toerisme en recreatie

We hebben het in dit rapport steeds over toerisme én recreatie, dus het totaal van bezoekers die overnachten of voor een dagje komen (toerisme) of inwoners die vrijetijdsactiviteiten ondernemen op Texel (recreatie).

¹ Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (2024). *Inwonersonderzoek Recreatie & Toerisme*. Gemeente Texel.

2 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk geven we de belangrijkste conclusies uit het onderzoek weer en vertalen dit naar aanbevelingen voor het beleid. Hiervoor zijn de resultaten uit hoofdstuk 3, 4 en 5 gebruikt in combinatie met bijlage 4. In de bijlage worden de voorbeelden gegeven van inspirerende manieren om lusten en lasten beter met elkaar in evenwicht te brengen.

2.1 Conclusies

In deze paragraaf worden de belangrijkste punten benoemd en conclusies getrokken over de 1) omvang van toerisme, 2) lusten en 3) lasten.

Omvang van toerisme

In hoofdstuk 3 analyseren wij de omvang van toerisme en recreatie op Texel. De belangrijkste punten zijn:

1. **Overnachtingen.** Jaarlijkse ontvangt Texel ongeveer één miljoen bezoekers op het eiland. 95% van de bezoekers blijft overnachten. In 2023 telde Texel ongeveer 4,46 miljoen toeristische overnachtingen. Van alle Waddeneilanden zijn er verreweg de meeste toeristische overnachtingen op Texel. Texel is hiermee een toeristische hotspot in Nederland.
2. **Aantal slaappleaatsen.** In de huidige situatie zijn er op Texel 43.781 slaappleaatsen planologisch geregistreerd. Aangevuld met de slaappleaatsen in jachthavens (722) en logies met ontbijt (538)² telt dat op tot 45.041 slaappleaatsen. Verblijfsaccommodaties liggen verspreid over het hele eiland, behalve in de beschermde strand-, duin- en bosgebieden. Met name in De Koog en aan de rand van de duinen zijn grootschalige accommodaties (meer dan 50 slaappleaatsen). In de dorpskernen zijn

² Particulieren mogen in hun woningen logies met ontbijt realiseren zonder een officiële verblijfsrecreatieve voorziening te worden.

vooral verblijfsaccommodaties met een relatief laag aantal slaappleaatsen (tot 50 slaappleaatsen).

3. **Toekomstige ontwikkeling.** Naar verwachting blijft toerisme flink groeien. De prognoses wijzen op een groei van ruim 50% in het (binnenlands en inkomend) toerisme. Deze groei wordt vooral in kust- en groengebieden verwacht. De gemeente Texel zal in de toekomst dus voor steeds meer toeristen een aantrekkelijke bestemming vormen. De gemeente voert al regie op de balans van lusten en lasten in toerisme op het eiland, met behulp van onder andere het slaappleaatsenplafond van 45.000 slaappleaatsen.

Analyse van de lusten

In hoofdstuk 4 analyseren wij de lusten van toerisme en recreatie op Texel. Oftewel: wat brengt toerisme voor positieve effecten? De analyse toont aan dat Texel veel te danken heeft aan de toerisme- en recreatiesector. De economische voordelen zijn enorm, getuige de cijfers over werkgelegenheid, het aandeel in de economie, het spin-off effect voor het hele eiland, de inkomsten voor de gemeente en het profijt voor inwoners, onder andere door particuliere verhuur.

Tevens draagt toerisme sterk bij aan de leefbaarheid. Het voorzieningenniveau is hoog, zowel qua basisvoorzieningen, vrijetijdsvoorzieningen en de detailhandel. Ook wordt leven op het eiland toegankelijker gemaakt, bijvoorbeeld door de frequente bootverbinding. Met andere woorden: toerisme en recreatie is in de samenleving verweven en is van grote waarde voor het eiland, in economische zin, voor de leefomgeving en voor de leefbaarheid en het welzijn van inwoners.

De belangrijkste punten uit de analyse:

1. **Aandeel van sector in de lokale economie.** Bestedingen in de toerisme- en recreatiesector hebben een groot aandeel in het BBP op Texel (ca. 48%). Hiernaast besteden toeristen ook andere sectoren hun geld, bijvoorbeeld in de detailhandel. Als dit spin-off effect meegenomen wordt, blijkt dat het aandeel van toerisme en recreatie ca. 75% van het BBP is.
2. **Werkgelegenheid.** De toerisme- en recreatiesector zorgen op Texel voor veel werkgelegenheid: het is verantwoordelijk voor 23,6% van het aantal banen. Dat is bijna vier keer zoveel als het Nederlands gemiddelde (6,6%). Echter in vergelijking met Vlieland (50,5%) en Terschelling (33,4%) is het aandeel banen uit de toerisme- en recreatiesector op Texel een stuk lager. Dat komt doordat de economie op Texel divers is. Tevens zijn veel banen in andere sectoren indirect verbonden aan toerisme en recreatie, zoals detailhandel. Dat zit nu niet in het werkgelegenheidscijfer verwerkt.
3. **Inkomsten gemeente.** Toerisme genereert ook inkomsten voor de gemeente. De berekening van de parkeerinkomsten toont aan dat de gemeente in 2021 ongeveer 3,7 miljoen euro aan parkeerinkomsten door bezoekers heeft ontvangen. De inkomsten uit toeristen en forensenbelasting bedroegen in 2022 bijna 10 miljoen euro.
4. **Profijt inwoners.** 52% van alle geregistreerde slaapplekken op het eiland betreft particuliere vormen van verhuur. Op deze wijze kunnen inwoners ook financieel meeprofiten. Daarnaast vloeit een deel van de toeristenbelasting (ca. 5%) door als een donatie naar STIFT. Inwoners hebben profijt van deze regeling doordat dit geld wordt geïnvesteerd in voorzieningen die ook gebruikt worden door inwoners.
5. **Positieve bijdrage aan vrijetijdsvoorzieningen.** Door de aanwezigheid van bezoekers is het voorzieningenniveau op het eiland relatief hoog. Dit wordt ook erkend door de inwoners van het eiland. Zij geven aan dat er door toerisme meer recreatiemogelijkheden en -voorzieningen op het eiland zijn die er anders niet waren geweest met ca. 14.000 inwoners. Zo zijn er meer winkels en is het horeca-aanbod (gerelateerd aan het aantal

inwoners) is zelfs hoger dan in stedelijke gemeenten als Nijmegen, Utrecht en zelfs Amsterdam.

6. **Basisvoorzieningen.** Niet alle basisvoorzieningen ervaren hetzelfde effect door toerisme:
 - a. *Supermarkten (positieve bijdrage).* Ook de supermarkten profiteren van het spin-off effect. Zo zijn er op Texel bijna 3 keer zoveel supermarkten per 1.000 inwoners dan gemiddeld in Nederland.
 - b. *Gezondheidszorg (geen bijdrage).* Voor de gezondheidszorg (aantal huisartspraktijken) zien we geen hoger gemiddeld aantal (gerelateerd aan de inwoners). Dat kan betekenen dat toeristen de druk op de huisartsen juist vergroten, omdat zij hier wel aanspraak op maken. Hier is dus nog potentie om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. Momenteel zorgt dit potentieel voor lasten (druk op huisartsen, toeristen die mogelijk aanbod van inwoners 'innemen').

Analyse van de lasten

In hoofdstuk 5 analyseren wij de lasten van toerisme en recreatie op Texel. De analyse resulteert in het beeld dat op alle indicatoren (behalve landbouw) aandachtspunten aanwezig zijn.

In tabel 2.1 staan een overzicht van het balansoordeel per onderdeel van de leefomgeving.

Tabel 2.1 Toeristische omvang in relatie tot analyse van lasten

Indicator	Balansoordeel	
Natuur & (natuurlijk) erfgoed	Structureel hoge druk	
Woningmarkt/vastgoed	Structureel hoge druk	
Mobiliteit	Zorgelijke pieken	Structureel hoge druk
Leefbaarheid	Zorgelijke pieken	Structureel hoge druk
Openbare ruimte	Balans met incidentele (normale) pieken	Zorgelijke pieken
Agrarische sector	Balans met incidentele (normale) pieken / onderdruk	

Beoordeling omvang en analyse van lasten

Onderdruk

Het domein heeft baat bij een toename van toeristische initiatieven omdat dit kan bijdrage aan een vitalere regio of gemeente (ontwikkelkansen).

Balans & balans met incidentele (normale) pieken

De toeristische omvang zorgt voor een optimale bijdrage aan het domein, eventueel met enkele pieken die niet zorgen voor zorgwekkende problemen.

Zorgelijke pieken

Binnen het domein beginnen door de toeristische omvang regelmatig en/of op meerder plekken problemen te ontstaan als gevolg van toerisme.

Structureel hoge druk

Door de toeristische omvang zijn binnen het domein structureel problemen als gevolg van toerisme.

Hieronder volgen de belangrijkste punten uit de analyse in het kort:

1. De voornaamste effecten in **natuur en (natuurlijk) erfgoed** zijn:
 - a. *Onvoldoende rust*. Mensen zijn wijdverspreid en intensief aanwezig binnen de verschillende natuurgebieden op Texel die hier niet op zijn ingericht. Er is onvoldoende rust voor de natuur.
 - b. *Oneigenlijk gebruik*. Op diverse plekken worden toegangsvoorwaarden geschonden, waardoor bezoekers op plekken recreëren waar dit niet de bedoeling is.
 - c. *Onevenredig hoge kosten*. De bezoekersdruk zorgt voor hoge kosten voor beheerders voor onder andere onderhoud recreatieve voorzieningen en ook toezicht en handhaving. Deze kosten worden niet naar verhouding gecompenseerd.
2. De voornaamste effecten op de **woningmarkt/vastgoed** zijn:
 - a. *Huisvesting personeel*. Door het naar verhouding hoge voorzieningenniveau, zijn er niet voldoende Texelaars om de banen bij deze voorzieningen te vullen. Arbeidskrachten komen van buiten de gemeente en moeten op het eiland worden gehuisvest. Hier vissen ze samen met de inwoners in dezelfde te krappe woningmarkt-vijver.
 - b. *Logies met ontbijt*. Particulieren mogen in hun woningen logies met ontbijt realiseren. Hiervoor voeren zij verbouwingen uit die ervoor zorgen dat woningen te groot en te luxe zijn om vervolgens betaalbaar door te verkopen aan andere inwoners.
3. De voornaamste effecten op de **mobilititeit** zijn:
 - a. *Parkeerproblemen*. Op piekmomenten (bijvoorbeeld maandagochtend met de weekmarkt, de vrijdagen en de zaterdagen) is het (erg) lastig om in Den Burg een parkeerplek voor de auto te vinden. Het zorgt voor een beleving van parkeerdrukke.
 - b. *Onveilige verkeerssituaties op fietspaden*. Meerdere modaliteiten met verschillende snelheden komen samen. Attractieverkeer (toeristen die voertuigen rijden die zij niet kennen zoals

e-choppers of scooters) veroorzaakt vaker onveilige situaties. Deze bestuurders stoppen vaak op de paden om van mooie uitzichten te genieten en hebben doorgaans minder rijervaring. Deze bestuurders hebben bovendien een ander rijgedrag dan inwoners. Opvallend is echter dat dit beeld niet overeenkomt met de ongevallencijfers.

4. De voornaamste effecten op de **leefbaarheid** zijn:
 - a. *Hoog voorzieningenniveau.* Inwoners van gemeente Texel zien dat de toerismesector zorgt voor een hoog voorzieningenniveau. Er zijn meer winkels, horeca en recreatiemogelijkheden. Tegelijk worden deze en andere voorzieningen ook bezet gehouden door toeristen, waardoor ze minder bereikbaar zijn voor inwoners.
 - b. *Veel inwoners ervaren overlast.* Naast de positieve effecten ervaren veel inwoners ook negatieve effecten in de vorm van overlast, zoals drukte, prijsstijgingen en schade aan de natuur. Deze overlast begint ook buiten het hoogseizoen toe te nemen.
 - c. *Voordelen wegen minder vaak op tegen de nadelen.* In vergelijking met het inwoneronderzoek van 2019 vinden procentueel minder inwoners dat de voordelen van toerisme opwegen tegen de nadelen.
 - d. *Groei toerisme zal leiden tot meer weerstand.* Over mogelijke groei van recreatie en toerisme op Texel zijn inwoners eensgezind. Zo komt duidelijk naar voren dat een groei in het aantal bezoekers volgens veel inwoners zal leiden tot extra weerstand tussen inwoners en bezoekers.
5. De voornaamste effecten op de **openbare ruimte** zijn:
 - a. *Zwerfafval.* In het centrum van Den Burg en De Koog wordt overlast ervaren door zwerfafval.
6. De indicator agrarische sector is in balans met enkele (normale) pieken, zoals gevaarlijke verkeerssituaties tussen weggebruikers en landbouwverkeer. Toerisme biedt ontwikkelkansen door: 1) het verhaal van het landschap te vertellen en zo de identiteit van Texel verder te

ontwikkelen en beleefbaar te maken, en 2) extra afzetmarkt te creëren met lokale producten.

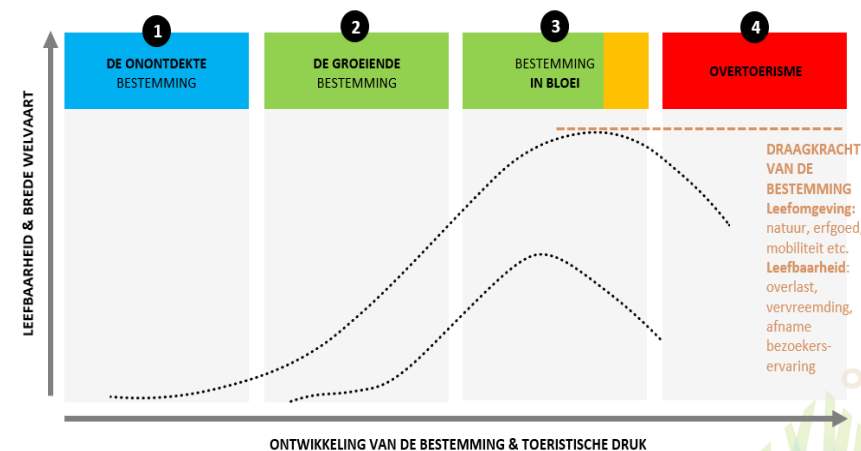
Tot slot kan ook de indicator duurzaam toerisme beter worden ontwikkeld. Dit omvat alle aspecten van duurzame energie, materiaalkeuze, water(besparing), maar ook bijvoorbeeld natuurinclusiviteit.

Draagkrachtoordeel Texel

Texel profiteert optimaal van toerisme, maar sturen op balans is nodig

Bestemmingen doorgaan verschillende stadia van toerisme. Het groeit van een onontdekte bestemming naar mogelijk een situatie van overtoerisme. Deze stadia worden getypeerd door de positieve en negatieve bijdrage die het levert aan een bestemming in relatie tot de huidige omvang van het aantal toeristen en recreanten.

Figuur 2.1 Toerisme in balans – verbeelding van de verschillende stadia van een toeristische bestemming

Figuur 2.1 toont de verschillende stadia. In het groene gedeelte van stadium 3, bestemming in bloei, wordt het optimum bereikt. Er zijn meer toeristen dan voorheen, de voordelen zijn het hoogst en nadelige gevolgen zijn er niet of beperkt. In stadium 4, overtoerisme, ontstaat een tegenovergestelde situatie. De bezoekersdruk is te hoog waardoor de negatieve gevolgen de overhand hebben. Dit vertaalt zich naar overlast voor inwoners of de leefomgeving die niet incidenteel zijn, maar eerder structureel van aard.

Texel profiteert enorm van de voordelen van toerisme en recreatie. Tegelijkertijd zijn er negatieve invloeden zichtbaar op de leefbaarheid van inwoners en kwaliteit van de leefomgeving. We zien dat de bestemming Texel momenteel op de rand van stadium 3 is, en deels ook in stadium 4.

Texel heeft het punt bereikt waarbij meer (kwantiteit) toerisme waarschijnlijk per saldo meer afbreuk zal doen aan de leefbaarheid en leefomgeving, dan het oplevert. Gelukkig zijn er al de nodige maatregelen die sturen op balans en dit rapport geeft hiervoor nog meer handvatten.

2.2 Aanbevelingen

De conclusies uit de vorige paragraaf zijn vertaald naar aanbevelingen voor de gemeente. In deze paragraaf worden de aanbevelingen weergegeven.

Bepaal mate van interventie: drie scenario's

Voor de gemeente ligt de keus om invloed uit te oefenen op de balans tussen lusten en lasten in de vrijetijdsector. De huidige situatie toont aan dat hier optimalisaties mogelijk en wenselijk zijn. De gemeente moet bepalen in welke mate zij invloed wil uitoefenen. Hiervoor kunnen drie scenario's worden geschetst die zich qua ambitieniveau onderscheiden:

³ Scenario 1 is niet uitgewerkt, omdat we dat niet als passend zien.

1. Business as usual

De toeristische sector ontwikkelt zich met weinig tot geen extra interventie van de gemeente. De huidige lusten blijven bestaan maar verdere toeristische groei laat de lasten toenemen en verder drukken op de lusten. De situatie van 'overtoerisme' wordt waarschijnlijk groter.

2. Lichte bijsturing op balans

De gemeente besluit tot aanvullende maatregelen binnen het bestaande instrumentarium om de lasten te verminderen, en hierbij de lusten te behouden. De situatie zal waarschijnlijk langzaamaan verbeteren.

3. Structureel ingrijpen en sturen op balans

De gemeente gaat de aandachtspunten voor het verbeteren van de balans tussen lusten en lasten met prioriteit aanpakken en wil hiervoor structurele maatregelen doorvoeren. Deze maatregelen zorgen voor een snellere, duurzame verbetering van de huidige situatie.

Elk scenario heeft zijn eigen passende acties. Hieronder zijn scenario 2 en 3 nader uitgewerkt met maatregelen (acties)³. Hierbij geldt dat het niet een *of-of*-situatie is, maar een *en-en*-situatie. De gemeente kan kiezen welke maatregelen ze passend, wenselijk en haalbaar acht.

Maatregelen scenario 'lichte bijsturing op balans'

Maatregelen die passen bij dit scenario zijn:

Aandachtspunten woningmarkt, mobiliteit, natuur en openbare ruimte aanpakken

- Strikter toezien op de ondergeschiktheid van de logies met ontbijt bij woningen;
- Toezien op het behoud van het kleinschalige karakter van de vrijetijdsector;
- Dorpskernen autoluw en fietsvriendelijker maken;

- (extra) parkeerplekken creëren die enkel voor inwoners te gebruiken zijn;
- Bezoekerscampagne opstellen waarin het gebruik van openbaar vervoer wordt gestimuleerd;
- In het buitengebied shuttlelocaties opzetten vanuit waar bezoekers met (elektrische) shuttlebusjes zich kunnen verplaatsten over het eiland;
- Bij alle verblijfsaccommodaties fietsen ter beschikking stellen;
- Parkeerkosten verhogen om andere modaliteiten aantrekkelijker te maken;
- Destinatiemarketing aanpassen waardoor doelgroepen worden aangetrokken die doorgaans geen auto gebruiken;
- De fietservaring op het eiland verbeteren (o.a. drukte op bepaalde paden en bepaalde momenten);
- Opstellen van een recreatiezoneringsplan van de natuur en aanpassingen doorvoeren;
- Intensiveren van de handhaving in de openbare ruimte en natuur.

Marketing en communicatie

- Bezoekerscampagne opstellen waarin bezoekers worden gewezen op gepast rijgedrag bij attractieverkeer;
- Real-time data verzamelen over drukte op bepaalde plekken en deze informatie beschikbaar stellen voor bezoekers;

Ondernemers betrekken

- Netwerkorganisatie opzetten waarmee ondernemers onderling de inzet en huisvesting van personeel kunnen organiseren;
- Kennisavonden en informatiebijeenkomsten organiseren over verduurzaming/natuurinclusiever ondernemen bij recreatie- en toerismeondernemingen;
- Binnen de gemeente een adviseur/vraagbak aanstellen om ondernemers te stimuleren om te verduurzamen en natuurinclusief te ondernemen.

Burgerparticipatie verbeteren

- Bewoners intensiever betrekken en hun mening zwaarder meewegen in processen;
- Ontwikkelen van veilige stop-en-genieten pauzeplekken op fietspaden bij punten met mooi uitzicht.

Spreiden van bezoekers

Spreiding wordt gezien als goede oplossing om overlast door bezoekersdrukke af te laten nemen zonder dat dit ten koste gaat van het aantal bezoekers. Op Texel kan gespreid worden door *meer* bezoekers te ontvangen in het laagseizoen en *minder* in het hoogseizoen. Dit brengt onder andere duurzaamheidsvoordelen met zich mee, zoals het jaarrond inzetten van personeel en een verlaagde druk op voorzieningen en infrastructuur. Op dit moment is de bezoekersdruk ook geconcentreerd rond weekenden. Door de bezoekers te stimuleren om niet allemaal op dezelfde aankomst- en vertrekdagen aan te komen, kan de druk in het weekend worden verlicht.

Maatregelen scenario 'structureel ingrijpen en sturen op balans'

Maatregelen die passen bij dit scenario zijn:

Regulerende maatregelen

- Het aantal slaapplekken bij logies met ontbijt en jachthavens meenemen in het slaapplekkenplafond;
- In vergunningsaanvragen voor (concern)organisaties uit de recreatie- en toerimesector voorwaarden opnemen die o.a. voorschrijven dat een deel van het (toekomstig) dividend naar een Texels Fonds gaat, waarmee investeringen voor het eiland gedaan kunnen worden;
- Een maximum stellen voor het aantal auto's per boeking;
- Een maximum stellen aan het aantal nachten verhuur via Airbnb;
- Geen nieuwe registratienummers van particuliere verhuur uitgeven;
- Voorwaarden stellen voor duurzame bouw en bedrijfsvoering bij vergunningaanvragen.

Aandachtspunten mobiliteit, natuur en openbare ruimte aanpakken

- Infrastructuur van deelauto's en -fietsen opzetten;
- Opzetten van een natuurfonds, gefinancierd vanuit toerismebelasting voor natuurbeheerders die hoge kosten hebben door de hoge bezoekersdruk;
- Uitgroeien tot een Green Destination en deze titel uitdragen.

Financiële balans

- Een ondernemersfonds, zoals beschreven in paragraaf 5.1, ontwikkelen.

Ondernemers

- De helft van het aantal ondernemers op Texel volgt een cursus 'natuur op je park/onderneming' en 25% wordt gecertificeerd volgens de Green Key normering.

3 Omvang toerisme en recreatie

In dit hoofdstuk wordt de omvang van toerisme en recreatie op Texel beschreven (paragraaf 3.1). Ook geven we de verwachte ontwikkelingen weer voor de sector in de toekomst (paragraaf 3.2). Tot slot geven we het huidige beleid van Texel weer ten aanzien van toerisme en de leefbaarheid (paragraaf 3.3).

3.1 Een populaire bestemming

In deze paragraaf schetsen we een beeld van de omvang van de toeristisch-recreatieve sector op Texel, door inzicht te geven in het aantal toeristen (vraag) en het aantal verblijfsrecreatieve voorzieningen (aanbod).

Texel: populair bij bezoekers

Jaarlijks ontvangt Texel ongeveer één miljoen bezoekers op het eiland. Dit aantal is enorm wanneer het in verhouding wordt geplaatst met het aantal inwoners: ca. 14.000. Voor elke inwoner ontvangt het eiland dus ongeveer 70 toeristen per jaar.

De voornaamste manier waarop bezoekers het eiland aandoen, is doormiddel van de bootdiensten van TESO. Uit de cijfers van TESO valt op te maken dat de maanden mei tot en met september het drukst zijn, met meer dan 200.000 personen die in deze maanden de overtocht maken. Deze cijfers hebben betrekking tot alle bezoekers, dus ook forenzen en inwoners van Texel zelf.

Ongeveer 5% van het totaal aantal bezoekers bestaat uit dagtoeristen⁴. Zij komen vooral in het hoogseizoen bij mooi weer. 95% van de bezoekers blijft dus overnachten. Hun verblijfsduur is gemiddeld 5,35 nachten. In 2023 telde Texel ongeveer 4,46 miljoen toeristische overnachtingen. Hiermee vormt Texel een toeristische hotspot net als in enkele Zeeuwse kustgemeenten met

vergelijkbare overnachtingscijfers. Ook is het hiermee het Waddeneiland met het hoogste aantal overnachtingen. De meeste bezoekers komen uit Nederland. Maar ook de Duitse gast vormt een groot aandeel in het aantal bezoekers (41%). De gemiddelde bezoeker die naar Texel komt, is hoog opgeleid en heeft een hoog inkomen ten opzichte van het landelijke gemiddelde. En ze zijn loyaal aan het eiland, het merendeel is al ruim zes keer op het eiland geweest.

Natuur is de voornaamste motivatie om het eiland te bezoeken. Deze kan o.a. beleefd worden vanaf de ruim 175 km aan fietsknooppuntennetwerk en 268 km aan wandelknooppuntennetwerk. Daarnaast zijn er op Texel ook diverse ruiter- en mountainbikeroutes. Met 30 kilometer strand is Texel ook geliefd onder strandliefhebbers. Op het strand en de dorpskernen is een ruim aanbod aan horecagelegenheden waar ook lokale specialiteiten en producten geproefd kunnen worden. Ook is er een ruim aanbod voor cultuurliefhebbers, zoals musea en evenementen.

Ontwikkeling van het aantal overnachtingen

In figuur 3.1 op de volgende pagina staat het aantal overnachtingen door de jaren heen. Dit aantal is door de gemeente berekend door de hoeveelheid geïnde toeristen- en forenzenbelasting te delen door het gemiddeld belastingtarief dat per nacht wordt betaald (in het betreffende jaar). Het aantal overnachtingen is indicatief, er moeten namelijk een aantal belangrijke kanttekeningen bij worden geplaatst:

1. Van 2011 tot en met 2019 hoefde alleen voor de eerste zeven nachten toeristenbelasting afgedragen te worden. Hierdoor valt het aantal overnachtingen mogelijk lager uit. Sinds 2020 betaalt men toeristenbelasting over elke overnachting, ongeacht het aantal nachten dat men verblijft.

⁴ Gemeente Texel (2021). *Toeristische Toekomstplan Texel*. Texel in Balans.

- Forensenbelasting is een vast bedrag per jaar gebaseerd op de WOZ-waarde van de tweede woning. De hoogte van de hoeveel geïnde forensenbelasting zegt niks over het aantal nachten dat de gasten hebben overnacht.

De gegevens in figuur 3.1 tonen een trendlijn met een toename van het aantal overnachtingen van ca. 2,9 miljoen overnachtingen in 2011 tot en met ca. 4,5 miljoen overnachtingen in 2023. Een groei van 1,6 miljoen toeristische overnachtingen.

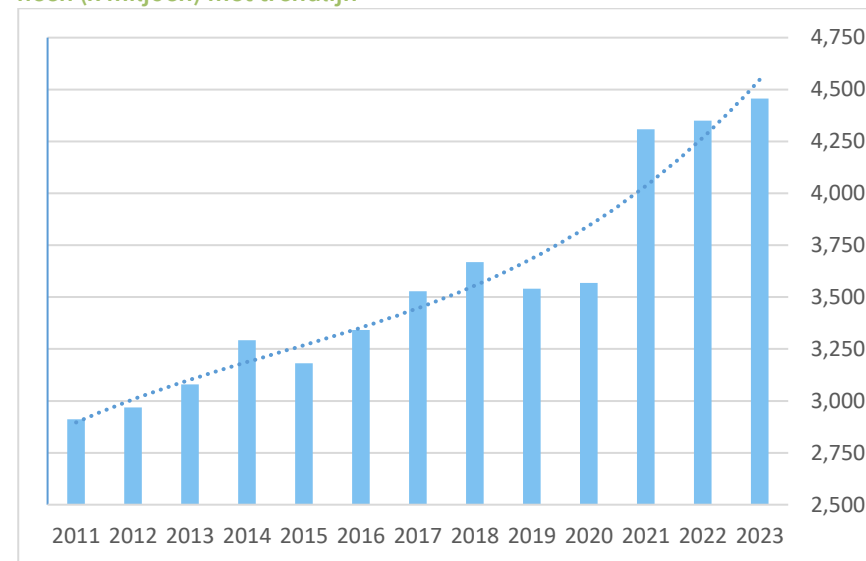
In 2020 doet corona haar intrede in Nederland, waarvan er effecten te verwachten zijn op de cijfers. Het verschil tussen 2020 en 2021 is hierbij opmerkelijk. In het eerste volle coronajaar (2020) zien we nog een dip in de overnachtingcijfers, ondanks dat toen voor het totale aantal overnachtingen belasting moest worden betaald. Blijkbaar was ‘op vakantie gaan’ toen nog te spannend en niet voor iedereen een reële optie. Ook kan het zijn dat vaste gasten met een tweede woning mogelijk wel meer dan gebruikelijk naar het eiland zijn afgereisd, maar doordat zij een vast belastingtarief per jaar afdragen, valt een toename in het aantal overnachtingen niet terug te zien.

In 2021 nam het aantal overnachtingen fors toe. Bezoekers zochten Texel toen veelvuldig op en vonden hier een prettige en ‘veilige’ plek om te verblijven. We zien dit ook terug in de TESO-cijfers die inzicht geven in het aantal vervoerde personen in die jaren, zie figuur 3.2.

Leeswijzer figuur 3.1

Het figuur toont het verloop van het aantal overnachting gedurende de periode 2011 t/m 2023. Het aantal overnachting varieert tussen de 2.900.000 en 4.500.000. Hierom start de Y-as van het figuur bij 2.500.000 overnachtingen. Het aantal overnachtingen is door de gemeente berekend door de hoeveelheid geïnde toeristen- en forensenbelasting te delen door het gemiddeld belastingtarief van dat jaar.

Figuur 3.1 Overzicht van het aantal overnachtingen op Texel door de jaren heen (x miljoen) met trendlijn

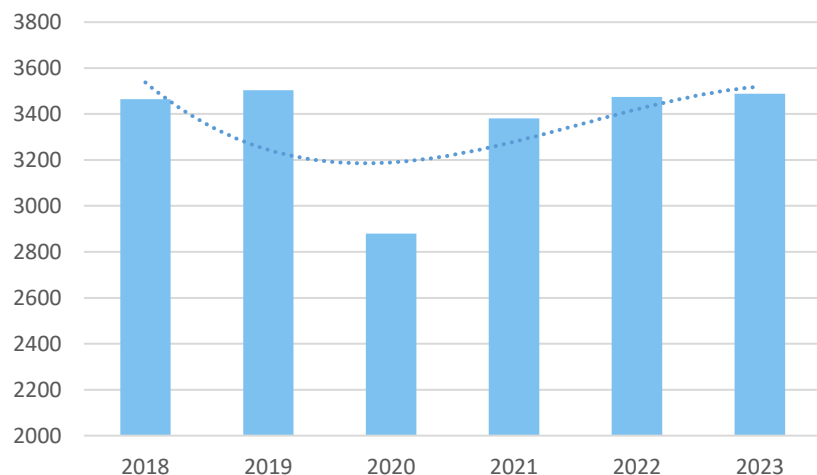
Bron: Gemeente Texel (2023)

Vervoerde personen via TESO

De toestroom van het aantal bezoekers kan ook worden afgelezen uit de vervoerscijfers van TESO. In deze cijfers wordt bijgehouden hoeveel personen en hoeveel personenauto's jaarlijks de overtocht maken. In figuur 3.2 is een indicatie weergegeven van het aantal personen dat gedurende het desbetreffende jaar de overtocht Den Helder – Texel hebben afgelegd. Hierbij geldt dat in de vervoerscijfers van TESO de personen die per auto afreizen niet worden meegenomen in de telling van het aantal personen. Gemiddeld reizen er 1,9 personen per vervoerde auto. Om tot figuur 3.2 te komen, is hierom het aantal vervoerde personenauto's vermenigvuldigd met 1,9 en samengevoegd met het aantal vervoerde personen.

De figuur toont een dip in 2020, het eerste volle coronajaar. De coronamaatregelen zijn hiervoor een voor de hand liggend argument.

Figuur 3.2 Overzicht van het aantal vervoerde personen door TESO (enkele reis, richting Texel) gedurende de periode 2018 – 2023 (x miljoen) met trendlijn

Bron: KADO Texel (onbekend)

Aantal slaapplekken in verblijfsrecreatie

In september 2023 waren er planologisch 43.781 slaapplekken geregistreerd in het slaapplekkenregistratiesysteem van Texel. Het is onzeker of deze ook allemaal actief zijn. In tabel 3.1 wordt de verdeling van het aantal slaapplekken weergegeven. Op het eiland vormen kampeer- en caravanplekken het grootste aanbod. Deze kan verder worden onderverdeeld in o.a. kampeerplekken bij de boer, een particulier of reguliere kampeerplekken. Logies met ontbijt en jachthavens worden niet meegenomen in het registratiesysteem. Er is eerder wel een inventarisatie uitgevoerd waaruit de aantallen slaapplekken uit tabel 3.1 naar voren zijn gekomen.

Aanbod op kaart

Relatief veel slaapplekken zijn te vinden in de kleinere dorpen, zie figuur 3.3 op de volgende pagina. In Den Hoorn zijn 4.638 slaapplekken, waarbij één camping al ruim de helft van de slaapplekken op zich neemt. In Oosterend zijn

er 1.644 slaapplekken, voornamelijk bestaande uit zomerhuizen, appartementen en kamperen bij de boer. De Koog is het grootste concentratiegebied met slaapplekken in verschillende categorieën. Het aantal slaapplekken is in vier categorieën ingedeeld. Hoe groter de stip van de verblijfsaccommodatie, hoe hoger het aantal slaapplekken.

Tabel 3.1 Overzicht van het aantal planologisch geregistreerde slaapplekken per categorie

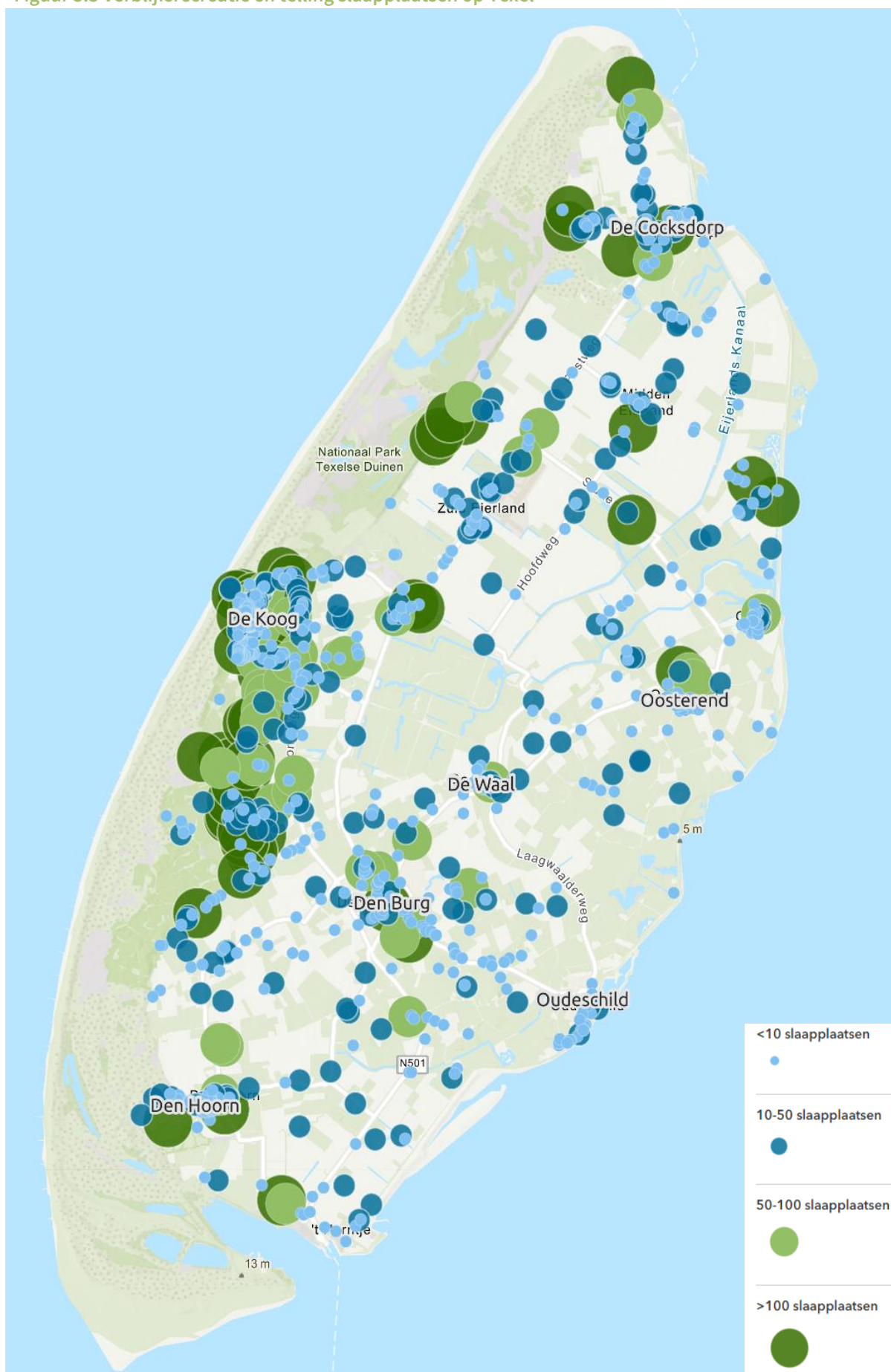
Categorie	Aantal slaapplekken
Kampeer- en caravanplekken	18.320
Woningen en zomerhuizen	16.016
Tweede woning	1295
Appartementen	2.831
Hotels en pension	3.532
Groepsverblijven	1.787
Totaal geregistreerde slaapplekken	43.781
Logies met ontbijt	538 (2024)
Jachthaven	722 (2021)

Bron: Gemeente Texel (2023)

Wat valt op?

- Verblijfsaccommodaties zijn overal op Texel te vinden, behalve in de beschermde strand-, duin- en bosgebieden.
- De kleinere bedrijven met minder dan 10 slaapplekken en tussen de 10 en 50 slaapplekken zijn verspreid over de gehele gemeente aanwezig. In de kernen op Texel zien we een hogere concentratie.
- De bedrijven met 50-100 en meer dan 100 slaapplekken bevinden zich met name in De Koog en aan de rand van het duingebied.

Figuur 3.3 Verblifsrecreatie en telling slaappleatsen op Texel

Bron: Gemeente Texel, kaart bewerkt door Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd

3.2 Ontwikkeling toerisme en recreatie

In deze paragraaf schetsen we de belangrijkste ontwikkelingen aangaande toerisme en recreatie op Texel. We kijken naar de NBTC-prognose voor het aantal toeristen in kustregio's. Ook kijken we naar de prognoses voor het inwoneraantal van Texel. Tot slot plaatsen we deze prognoses in een ander licht als we beschrijven hoe de gemeente op dit moment al inspeelt op deze prognoses.

Landelijke groei van toerisme

Het NBTC voorspelt dat toerisme in Nederland de komende jaren enorm zal groeien. Voor de kustregio's wordt voorspeld dat in 2030 het aantal toeristische bezoeken met 56% zal zijn toegenomen ten opzichte van 2017⁵. Dit is de sterkste groei voor heel Nederland. Als wij deze prognose relateren aan de huidige toeristische omvang van Texel van ongeveer één miljoen bezoekers per jaar, dan zien we dat het aantal bezoekers kan toenemen met ruim een half miljoen. Dit zou betekenen dat het aantal overnachtingen groeit van 3,5 miljoen in 2017 naar ca. 5,5 miljoen in 2030. Het huidige slaapplaatsenplafond begrenst dit aantal natuurlijk al (zie ook paragraaf 3.3), maar dat is vooral effectief in het zomerseizoen, dan kan er veelal geen toerist meer bij. In de schouderseizoenen is er echter vaak nog ruimte en is deze capaciteit niet beperkend.

Texel is geliefd voor haar uitgestrekte stranden en prachtige natuur. Deze groene recreatieruimte wordt in Nederland zeldzamer, terwijl de behoefte aan buitenrecreatie toeneemt. Het is dan ook aannemelijk dat Texel zich mag verheugen in een (potentieel) groeiend aantal toeristen.

Geen inwonergroei, wel vergrijzing

Een groei in het aantal inwoners kan resulteren in een groeiende vraag naar dagrecreatie en horeca in de omgeving. Het inwoneraantal op Texel is door de jaren heen relatief stabiel gebleven. Tot aan 2020 lag het aantal rond de 13.550 inwoners⁶. In de twee jaar die volgde ontstond er een groei. Momenteel wonen er 13.979 inwoners op het eiland. Het is echter de verwachting dat deze groei zich momenteel stabiliseert. Het CBS verwacht dat het aantal tot 2050 blijft steken op 14.000⁷.

Dit kan meerdere redenen hebben: allereerst bevindt de huizenmarkt op het eiland zich in een depressie. Er is te weinig aanbod voor een te hoge prijs. Met name voor starters wordt het eiland ontoegankelijk. Ook is de samenleving op een eiland anders ingericht dan op het vaste land, waar eenvoudig gereisd kan worden naar verschillende andere gemeenten. Niet voor elk opleidingsniveau of achtergrond is een baan beschikbaar. Daarnaast moeten jongeren voor hun vervolgopleiding van het eiland af. Een opstapeling van dit soort oorzaken, zorgt ervoor dat Texel steeds minder nieuwe jonge inwoners trekt of jonge inwoners behoudt terwijl dit de generatie is die door middel van gezinsuitbreiding het inwoneraantal kan laten stijgen.

De leeftijdsverhouding van de Texelaars zal steeds verder uit balans raken. In 2050 wordt verwacht dat 30% van de bevolking 65+ jaar is, terwijl dit voor het Nederlandse gemiddelde geschat wordt op 25%⁸. Bart Götte, toekomststrateg van de Universiteit van Amsterdam, voorspelt een somberder beeld. Volgens zijn verwachting zal rond het einde van dit decennium op Texel 35% van de huidige arbeidsbevolking met pensioen zijn.

Dit heeft gevolgen door toerismesector. Enerzijds omdat hierdoor het aantal arbeidskrachten zal afnemen, en anderzijds omdat deze bevolkingsgroep meer

⁵ NBTC (2019). *Perspectief 2030*. Bestemming Nederland.

⁶ CBS (onbekend). *Inwoners per gemeente*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners>

⁷ In de woonvisie van gemeente Texel, die de gemeenteraad in december 2024 vaststelt, wordt uitgegaan van 16.000 inwoners in 2050

⁸ Texel in cijfers (onbekend). *Bevolking*. <https://texel.incijfers.nl/dashboard/bevolking-3>

vrije tijd beschikbaar heeft voor recreatieve activiteiten. Hierbij moet wel de kanttekening worden geplaatst dat op Texel erg veel toeristen komen, waardoor de vraag die ontstaat uit inwoners waarschijnlijk maar een klein aandeel vormt.

3.3 Recreatief beleid

In deze paragraaf wordt ingegaan op het verblijfsrecreatiebeleid van de gemeente. Dit beleid heeft als doel om enerzijds toerisme als belangrijke pijler van de economie te handhaven en anderzijds regie te voeren op de ontwikkeling van toerisme en recreatie op het eiland, waarbij leefbaarheid voor inwoners leidend is. In 2021 is het Toeristisch Toekomstplan van Texel gepubliceerd. In dit visiedocument zijn een aantal adviezen gepresenteerd om leefbaarheid voor Texelaars te beschermen. Inmiddels zijn een aantal aanpassingen doorgevoerd in het beleid om deze adviezen door te voeren.

- **Ingesteld slaappleatsenplafond.** In de jaren '80 heeft het eiland een slaappleatsenplafond ingesteld. Dit betekent dat er niet meer dan 47.000 slaappleatsen op het eiland gerealiseerd mogen worden (met uitzondering van enkele vormen van verblijfsrecreatie). 2.000 plaats en worden in reserve gehouden waardoor er eigenlijk gewerkt wordt met een plafond van 45.000 slaappleatsen. In tabel 3.1 op pagina 16 is te zien dat dit plafond in 2023 al nagenoeg bereikt was en dat er dus maar zeer beperkte ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen.
- **Registratieplicht.** Sinds 2022 is een registratieplicht ingevoerd voor logies met ontbijt en tweede woningen die een vorm van toeristische verhuur aanbieden. Zo heeft de gemeente meer zicht op het aantal slaappleatsen. Recreatiewoningen (zomerhuis) of vakantie-appartementen waarvan de bestemming in het bestemmingsplan staat opgenomen, hoeven geen registratienummer aan te vragen.
- **Logies met ontbijt.** Logies met ontbijt kent als type verblijfsrecreatie voordelen én nadelen voor de leefbaarheid van inwoners. De ontwikkelde situatie op Texel vereiste aangescherpte regels omdat het beleid te flexibel en vrijblijvend

bleek. De regels zoals voorgenomen in het Ontwerp paraplubestemmingsplan, welke eind januari 2023 ter inzage is gelegd, hebben als eis dat maximaal 30% en maximaal 50m² van de vloeroppervlakte voor logies met ontbijt gebruikt mag worden, met een maximum van vier slaappleatsen verdeeld over maximaal twee slaapkamers (voorheen zes slaappleatsen en drie slaapkamers). Ook moet per kamer een parkeerplaats op eigen erf beschikbaar zijn, om zo toekomstige parkeeroverlast te verminderen. Daarnaast is sinds 2022 een registratieplicht ingevoerd voor toeristische verhuur van een woning (logies met ontbijt) en woningen met een dubbele bestemming die een vorm van toeristische verhuur aanbieden.

- **Kamperen bij de boer.** Voor agrariërs biedt deze vorm een extra inkomstenondersteuning. Ook wordt hiermee voorzien in extra aanbod voor het goedkopere segment en voor bepaalde doelgroepen. Kortom: een belangrijk onderdeel van het verblijfsrecreatieve aanbod op het eiland. Voor het verlenen van een vergunning om verblijfsrecreatieve voorzieningen te mogen aanbieden, gelden belangrijke voorwaarden. Zo moet het gaan om een agrarisch bedrijf en zijn de recreatieve activiteiten hieraan ondergeschikt (de hoofdkomsten komen uit het agrarisch bedrijf). Er mogen maximaal 15 kampeermiddelen aangeboden worden in de periode 15 maart tot en met 31 oktober. Deze vergunning geldt voor vijf jaar en moet daarna opnieuw worden beoordeeld. Op het eiland mogen maximaal 3.000 slaappleatsen bij agrariërs worden gerealiseerd. Dit getal wordt meegeteld in de totaalstelling van de slaappleatsen.
- **Monumentale stolpen.** Om agrariërs de mogelijkheid te bieden om monumentale stolpen te behouden en het landschappelijke beeld in het Texelse buitengebied te behouden, geldt er een speciale regeling. Zij mogen in hun monumentale stolp maximaal twee appartementen realiseren (voorheen maximaal vier appartementen). Mocht de agrariër ook kampeerplaatsen aanbieden, dan tellen de slaappleatsen in de stolp wel mee in het maximale aantal slaappleatsen voor kamperen bij de boer. Daarentegen wordt bij de stolpenregeling wel het behoud van de slaappleatsen gegarandeerd en hoeven vergunningen niet te worden vernieuwd.

4 Analyse van lusten

Met de komst van toeristen en recreanten, groeien ook de mogelijke positieve effecten (lusten) voor de lokale samenleving. In dit hoofdstuk analyseren wij de lusten voor Texel. Wij presenteren de lusten aan de hand van:

- De economische waarde
- De bijdrage aan leefbaarheid en leefomgeving
- De sociale waarde

4.1 De economische waarde

Een veel benoemd voordeel van toerisme en recreatie is de invloed op de economie. Niet voor niets wordt het woord vrijetijdseconomie voor de sector gebruikt. Toerisme en recreatie creëert een grote economische waarde, doordat bestedingen van bezoekers direct en indirect zorgen voor inkomsten en werkgelegenheid op de bestemming. Daarnaast zijn er ook nog andere, minder voor de hand liggende, effecten zoals de bijdrage van de sector aan de vitaliteit van de dorpskernen.

De bestedingen van toeristen en recreanten genereren positieve economische effecten voor Texel. We brengen deze in kaart voor onderstaande indicatoren:

- I. Aandeel lokale economie
- II. Werkgelegenheid
- III. Inkomsten voor de gemeente
- IV. Profijt voor inwoners

⁹ Gemeente Texel (2021). *Toeristische Toekomstplan Texel*. Texel in Balans.

I. Aandeel lokale economie

Toeristen en recreanten besteden tijdens hun vakanties en uitstapjes geld. Deze bestedingen zijn inkomsten voor bedrijven. Toerisme en recreatie heeft daardoor een direct aandeel aan de economie. Maar ook indirect heeft de sector een spin-off effect doordat de inkomsten uit de sector doorsijpelen naar andere sectoren.

Tabel 4.1 BBP Texel uitgesplitst naar sector en aandeel van de toerisme/horeca sector in het BBP (x miljoen) van Texel in 2017, 2019, 2020 en 2021

Branche	2017	2019	2020	2021
Toerisme/horeca	350	357	350	360
Detailhandel	250	265	255	275
Visserij	20	20	19	20
Landbouw	50	51	49	51
Diversen	45	46	44	46
Totaal BBP Texel	715	739	717	752
Aandeel Toerisme BBP	49%	48%	49%	48%

Bron: Gemeente Texel (2021)

Tabel 4.1 toont aan dat op Texel toerisme direct een groot aandeel heeft in het bruto binnenlands product (BBP). Het directe aandeel van toerisme valt de afgelopen jaren net onder de 50% van het BBP op Texel. Daarnaast heeft toerisme ook indirect een aandeel in het BBP. Zo valt minimaal 80% van de omzet van detailhandel te relateren aan toerisme. Het aandeel van toerisme in de detailhandel, samen met het directe aandeel van toerisme bedraagt circa 75%⁹ van de totale economie.

Bestedingen in de detailhandel

In het Koopstromenonderzoek 2021¹⁰, een onderzoek dat inzicht geeft in het functioneren van detailhandel en winkelgebieden in een groot deel van Nederland, zijn de winkelbestedingen op Texel in kaart gebracht. Hieruit blijkt dat 26% van de totale winkelbestedingen in 2021 afkomstig zijn van verblijfs- of dagbezoekers. De overige 74% komt van eigen inwoners (met name uitgegeven aan dagelijkse boodschappen, maar ook aan mode en doelgericht winkelen bij tuincentra, bouwmarkten, etc.). Het aandeel van de winkelbestedingen dat afkomstig is van bezoekers op Texel, is duidelijk hoger dan gemiddeld in andere niet-stedelijke gemeenten. Dat is te zien aan de herkomst van bestedingen in de volgende categorieën:

- Bezoekers besteden vooral meer in dagelijkse winkels (boodschappen); 18% van de bestedingen komt van toeristen, in andere niet-stedelijke gemeenten is dit gemiddeld slechts 2%.
- Bezoekers besteden ook veel aan recreatief winkelen: 50% afkomstig van bezoekers (zowel toeristen als dagbezoekers), in andere niet-stedelijke gemeenten is dat 34%.

Kortom, de bestedingen van dag- en verblijfsbezoekers in de detailhandel is op Texel duidelijk hoger dan gemiddeld voor een gemeente met deze omvang. Dat wil zeggen dat de detailhandel op Texel – meer dan andere niet-stedelijke gemeenten – haar omzet uit bezoekers haalt.

Dit heeft betrekking op bestedingen in de detailhandel. De totale bestedingen van bezoekers op Texel aan bijvoorbeeld vervoer, accommodatie, activiteiten, horeca, etc. is niet bekend.

Spin-off effect

Uit diverse gesprekken over de lusten van toerisme op Texel blijkt dat er ook veel spin-off is van de bestedingen. Toerisme op Texel zorgt bijvoorbeeld ook

voor extra inkomsten bij bouwbedrijven en tuincentra. Deze bedrijven worden ingehuurd voor het onderhouden en ontwikkelen van voorzieningen, verblijfsaccommodaties, dagrecreatie, etc. Daarnaast kan een boer bijverdienen door nevenactiviteiten, zoals het verhuren van kampeerplaatsen op het erf. Het aandeel van toerisme in de economie van Texel is dus waarschijnlijk nog groter dan die 75%, wanneer alle spin-off wordt meegenomen. Kortom, bijna de hele economie van Texel is verweven met toerisme.

II. Werkgelegenheid

De economische waarde van toerisme en recreatie komt o.a. tot uitdrukking in werkgelegenheid. De toeristisch-recreatieve sector creëert werkgelegenheid en daarmee inkomsten voor inwoners.

Over de jaren heen is het aandeel dat toerisme en recreatie heeft in de werkgelegenheid op Texel nagenoeg hetzelfde gebleven. Van 2018 tot en met 2023 waren er ongeveer 2070 banen in de toerisme- en recreatiesector (T&R banen)¹¹. Wanneer dit in verhouding wordt geplaatst met het totaal aantal banen op het eiland, heeft de toerisme- en recreatiesector een constant aandeel in de directe werkgelegenheid van ongeveer 24%.

Tabel 4.2 op de volgende pagina laat zien dat op Texel dit aandeel in vergelijking met de Kop van Noord-Holland, Noord-Holland en Nederland veel groter is. Maar in vergelijking met andere Waddeneilanden is het aandeel veel kleiner op Texel. Op Terschelling is het aandeel eenderde en op Vlieland is dit zelfs meer dan de helft.

¹⁰ Koopstromenonderzoek 2021: <https://kso2021.nl/>

¹¹ LISA (2022). *Data recreatie & toerisme (R&T)*. <https://www.lisa.nl/data/gratis-data-recreatie-toerisme>

Tabel 4.2 Totaal aantal (T&R) banen en aandeel T&R op Texel, Vlieland, Terschelling, Kop van Noord-Holland (COROP), Noord-Holland en Nederland in 2023

	Banen	T&R banen	Aandeel T&R banen
Nederland	9.605.670	634.130	6,6%
Noord-Holland	1.757.420	153.120	8,7%
Kop van Noord-Holland	171.110	11.480	6,7%
Terschelling	2.930	980	33,4%
Vlieland	910	460	50,5%
Texel	8.600	2.030	23,6%

*Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten waarbij toerisme of recreatie het hoofdinkomen/hoofdtak vormt.
Bron: LISA (2023)*

In absolute zin heeft Texel wel meer T&R banen dan Terschelling en Vlieland, maar in verhouding tot de totale werkgelegenheid is het aandeel op Texel lager dan de andere twee eilanden. Naar verwachting is het percentage werkgelegenheid door toerisme en recreatie hoger dan afgerond 24%. Dat heeft te maken met twee mogelijke oorzaken:

- **Directe werkgelegenheid.** De cijfers betreffen de directe werkgelegenheid. De indirecte werkgelegenheid zit hier niet of summier bij in en is lastig te meten, zie ook onderstaand punt.
- **De rekenmethode.** In de werkgelegenheidscijfers wordt een standaard wegingsfactor gegeven voor ‘detailhandel’. Dit is voor elke gemeente gelijk, terwijl verwacht mag worden dat dit aandeel voor Texel veel hoger is.
- **De omvang van de andere sectoren op Texel.** Texel heeft een diversere economie dan de andere Waddeneilanden. Zo is bijvoorbeeld de groot- en detailhandel ook een omvangrijke sector. Het aantal banen in deze sector maakt 15,8% uit van het totaal banen op het eiland. Ook sectoren als ‘vervoer en opslag’, ‘adviesing, onderzoek en specialistische zakelijke

dienstverlening’ en ‘landbouw, bosbouw en visserij’ ook een relatief groot deel (elk ca. 8%) uit van de totale werkgelegenheid. Omdat de economie van Texel diverser is, is het eiland daardoor minder afhankelijk van toerisme voor haar inkomsten. Maar als toerisme weg zou vallen heeft dit wel gevolgen op de andere sectoren vanwege het spin-off effect.

Maatschappelijke functie werkgelegenheid

Uit de gesprekken over de lusten van toerisme op Texel valt ook op te maken dat de toerisme- en recreatiesector bijdraagt aan banen voor een brede groep van de beroepsbevolking:

- Er zijn veel banen voor **praktisch opgeleiden**. Door een personeelstekort zorgt het ook dat er meer ontwikkelingsmogelijkheden zijn voor de praktisch opgeleiden binnen de sector.
- Door de aard van het werk (onregelmatig) in de toerisme- en recreatiesector haalt het vooral ook **jongvolwassenen** naar het eiland.
- Er is een **inclusief personeelsbestand** in de sector van Texel. Zo krijgen veel buitenlandse werknemers een kans door het tekort aan personeel.
- Door het spin-off effect ondersteunt de toerisme- en reactiesector ook de **werkgelegenheid van andere sectoren** op het eiland.

III. Inkomsten voor de gemeente

Niet alleen bedrijven hebben (direct of indirect) profijt van de bestedingen van toeristen, maar ook de gemeente zelf. Door middel van belastingen als toeristenbelasting en forensenbelasting ontvangt de gemeente een bijdrage van bezoekers, en daarmee een extra inkomsten.

Tabel 4.3 op de volgende pagina toont de hoeveelheid geïnde toeristen- en forensenbelasting op Texel voor de afgelopen vijf jaar. Direct valt op dat deze inkomsten binnen deze periode enorm zijn toegenomen, tot bijna 10 miljoen euro aan toeristische belastinginkomsten in 2022.

Dit is in de eerste instantie opvallend, omdat figuur 3.1 aantoont dat het aantal overnachtingen in 2019 en 2020 wel lager was dan in 2018. Dus waarom werd er dan wel meer belasting geïnd? Allereerst is het tarief gedurende deze jaren verhoogd van € 1,75 in 2018 tot € 2,30 in 2022. Ten tweede hoefden overnachtende bezoekers in 2018 en 2019 voor maximum zeven nachten toeristenbelasting te betalen.

De inkomsten voor de forensenbelasting zijn gebaseerd op de WOZ-waarde van de tweede woning. Uit het Toeristisch Toekomstplan van Texel blijkt dat in 2021 Texel 262 tweede woningen heeft op het eiland. Door de toename van de huizenprijzen, en dus de WOZ-waarde, zullen de inkomsten uit de forensenbelasting waarschijnlijk ook meer gaan toenemen.

Met de inkomsten uit de toeristen- en forensenbelasting kan de gemeente investeren in voorzieningen die voor hun van belang zijn, maar ook door inwoners zelf gebruikt worden, zoals de inrichting van de openbare ruimte. Daarnaast doneert de gemeente ook € 480.000 per jaar aan STIFT, waarover later meer wordt toegelicht.

Tabel 4.3 Inkomsten uit toeristenbelasting, forensenbelasting en totaal op Texel voor 2018 t/m 2022

Jaartal	Toeristenbelasting	Forensenbelasting	Totaal
2018	€ 5.340.851	€ 1.078.886	€ 6.419.737
2019	€ 5.463.948	€ 1.086.785	€ 6.550.732
2020	€ 6.548.433	€ 1.379.920	€ 7.928.353
2021	€ 7.919.619	€ 1.447.698	€ 9.367.317
2022	€ 8.486.268	€ 1.385.802	€ 9.872.070

Bron: gemeente Texel (2022)

Parkeerinkomsten

Texel maakt gebruik van een parkeervignet op het eiland. Alle parkeerplekken binnen de bebouwde kom zijn betaald. Dit betekent dat zowel toeristen als inwoners hiervoor moeten betalen. De kosten van een parkeervignet zijn €10 voor een dag ticket, €20 voor een week en €30 voor een jaar (prijsspeil 2024). Los daarvan kan er ook per uur €2,50 betaald worden.

Het is niet bekend welk deel van de verkochte vignetten door inwoners en door bezoekers is gekocht. We hebben daarom een inschatting van de opbrengsten van bezoekers gemaakt. Dit is als volgt gedaan:

- In 2021 bedroegen de parkeerinkomsten voor de gemeente 4,4 miljoen euro.
- Op basis van het gemiddelde aantal auto's per huishouden op Texel is er berekend hoeveel auto's er op Texel zijn van inwoners (21.920 auto's). Al deze auto's hebben een vignet nodig en hebben naar alle waarschijnlijkheid één jaar kaart gekocht. De parkeerinkomsten van inwoners zijn dan €657.600.
- Het is aannemelijk dat het resterende aantal vignetten door bezoekers is gekocht. Hierdoor is het resterende bedrag van €3.742.400 parkeerinkomsten ontstaan door bezoekers.

Daarmee zijn de inkomsten van parkeervignetten van bezoekers bijna zes keer groter dan de opbrengsten van inwoners. De inkomsten uit het parkeren kan de gemeente weer investeren in het onderhouden en creëren van parkeerplaatsen, waar de inwoners ook weer baat bij hebben.

IV. Profijt voor inwoners ¹²

Inwoners van Texel kunnen er economisch op vooruitgaan door de aanwezigheid van toeristen. Dit kan logischerwijs door inkomen uit werk (eigen onderneming of door een baan in de sector of spin-off sectoren), investeringen in voorzieningen waar inwoners baat bij hebben, maar ook door inkomsten uit nevenactiviteiten gerelateerd aan toerisme en recreatie, zoals het verhuren van een accommodatie als particulier, via een platform zoals Airbnb.

Sinds de oprichting van Stichting Toeristische Investerings Fonds Texel (STIFT) in 2009, doneert gemeente Texel jaarlijks een deel van de geïnde toeristen- en forensenbelasting aan STIFT. Van 2020 t/m 2022 droeg gemeente Texel ongeveer 5% af. Het gedoneerde bedrag bedraagt €480.000 per jaar en wordt jaarlijks geïndexeerd. STIFT investeert met het geld in projecten die primair toeristisch zijn en kwalitatief het toeristisch product verbeteren. Daarnaast investeren ze ook in sectoren, producten en diensten die secundair als toeristisch worden gezien.

Inwoners hebben profijt van deze regeling. Allereerst wordt hiermee de economie in volle breedte versterkt. Maar ook kunnen inwoners gebruik maken van een kwalitatief sterker product en profiteren van de investeringen in de secundaire sectoren.

Extra inkomsten door particuliere verhuur

Tabel 3.1 op pagina 16 geeft een overzicht van het aantal geregistreerde slaappleaatsen op het eiland. In deze registratie staan ook slaappleaatsen bij particulieren¹³, zoals tweede woningen (1.295 slaappleaatsen), zomerhuis of -woning (totaal 16.016 slaappleaatsen), appartementen (2.264 slaappleaatsen) en logies met ontbijt (538 slaappleaatsen). Naast deze vormen is het ook mogelijk om te kamperen bij een particulier of bij een boer. Deze slaappleaatsen zijn in de

tabel samengevoegd met reguliere kampeerplekken en stacaravans. Zouden deze slaappleaatsen wel apart worden weergegeven, dan gaat het om 2.763 kampeerslaappleaatsen bij een boer en 216 kampeerslaappleaatsen bij een particulier.

Een optelsom van alle particuliere slaappleaatsen geeft ruim 52% marktaandeel in de totaliteit van alle geregistreerde slaappleaatsen. Het aandeel is zo hoog omdat hier dus een groot deel van het aanbod in zit dat zich (deels) op vakantieparken bevindt.

Conclusie economische waarde

De toerisme- en recreatiesector op Texel kan worden gezien als de motor van de economie op het eiland. Hieronder zijn de belangrijkste effecten van de sector op de economie weergegeven:

- **Aandeel van R&T in de lokale economie.** Door bestedingen in de toerisme- en recreatiesector heeft toerisme een groot aandeel in het BBP op Texel (ca. 48%). Maar toeristen besteden ook in winkels en andere sectoren hun geld. Als dit spin-off effect meegenomen wordt, blijkt dat het aandeel van toerisme en recreatie ca. 75% van het BBP is.
- **Werkgelegenheid.** De toerisme- en recreatiesector zorgt voor Texel voor veel werkgelegenheid op het eiland: 23,6% procent van het aantal banen. Dat is bijna vier keer zoveel als in Nederland (6,6%). Echter in vergelijking met Vlieland (50,5%) en Terschelling (33,4%) is het aandeel banen uit de toerisme- en recreatiesector een stuk lager. Dat komt doordat de economie op Texel divers is. Andere sectoren genereren dus ook aanzienlijke werkgelegenheid. Texel is dus niet volledig afhankelijk van toerisme en recreatie. Maar veel banen in de andere sectoren zijn wel indirect verbonden aan de sector. Naast dat er spin-off naar andere sectoren is, is er ook spin-off naar het vaste land. De toeristen op Texel

¹² In paragraaf 4.2 en 4.3 worden ook andere vormen van profijt weergegeven, zoals bijdragen aan leefbaarheid en sociale processen.

¹³ In dit onderzoek vallen de volgende slaappleaatsen in de categorie particuliere verhuur: recreatiewoningen, tweede woningen, 80% van recreatieve appartementen, zomerhuizen- en woningen, kamperen bij de boer en kamperen bij een particulier.

zorgen dus ook voor werkgelegenheid voor onder andere inwoners van Den Helder.

- **Inkomsten gemeente.** De inkomsten uit toeristen en forensenbelasting bedroegen in 2022 bijna 10 miljoen euro. De berekening van de parkeerinkomsten toont aan dat de gemeente in 2021 ongeveer 3,7 miljoen euro aan parkeerinkomsten door bezoekers heeft ontvangen. Door het innen van toeristen- en forensenbelasting en parkeergeld krijgt de gemeente geld binnen wat vervolgens (deels) kan worden geïnvesteerd in de sector, voorzieningen en de leefbaarheid. Vooral het afschaffen van het maximum van 7 belastingplichtige nachten heeft ervoor gezorgd dat de gemeente sterk(er) profiteert van toerisme.

4.2 De waarde voor leefomgeving en leefbaarheid

De toeristische-recreatieve sector beïnvloed enerzijds de leefomgeving, door bijvoorbeeld het creëren van voorzieningen in de leefomgeving en anderzijds maakt de leefomgeving deel uit van de sector doordat zij het 'product' vormt. Op Texel maakt de natuur en het landschap een belangrijk onderdeel uit van de bezoeken. Toerisme en recreatie is daarmee ook van maatschappelijke waarde dat zich uit in de leefomgeving en in de leefbaarheid voor inwoners.

Dit brengen we in kaart op basis van de volgende kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren:

- I. Vrijtijdsvoorzieningen
- II. Dagelijkse voorzieningen
- III. Routes en routenetwerken
- IV. Waardering horeca en voorzieningen
- V. Houding van inwoners t.a.v. leefomgeving en leefbaarheid

I. Vrijtijdsvoorzieningen

Toerisme en recreatie dragen bij aan de vrijtijdsvoorzieningen. Dit stimuleert de participatie in vrijetijdsactiviteiten omdat er meer mogelijkheden zijn. Dit heeft dan weer effect op de kwaliteit van leven voor inwoners; de leefbaarheid.

Veel bedrijven binnen de toeristische-recreatieve sector hebben zowel de inwoners als bezoekers als gasten. Denk bijvoorbeeld aan restaurant, musea, bioscopen, en meer. Met name voor de horeca geldt dat hoe meer toeristen, hoe meer keuze er is. Om aan te geven wat de bijdrage van bezoekers is aan het voorzieningenniveau, kijken we naar de dichtheid. Dat wil zeggen, het aantal vrijetijdsvoorzieningen per 1.000 inwoners, vergeleken met de dichtheid in de regio en in Nederland. Dit is weergegeven in tabel 4.6 en geeft het aantal bedrijven weer per 1.000 inwoners op basis van de hoofdfunctie. Daarnaast kan een bedrijf een of meerdere nevenfuncties hebben (bijv. een strandtent met als hoofdfunctie 'eet- en drinkgelegenheid' die daarnaast ook aan verhuur van watersportartikelen doet). Omdat er alleen data beschikbaar is over het aantal bedrijven op basis van hoofdfuncties, zijn de eventuele nevenfuncties niet meegenomen. In tabel 4.6 op de volgende pagina is de dichtheid weergegeven.

Leeswijzer tabel 4.6

Voor elke voorziening wordt weergegeven hoeveel bedrijven met deze voorziening als hoofdfunctie beschikbaar zijn per 1.000 inwoners.

▲ = hoger dan gemiddeld

▼ = lager dan gemiddeld

Tabel 4.6 Dichtheid vrijetijdsvoorzieningen in 2022 per 1.000 inwoners voor Texel, Kop van Noord-Holland en Nederland

Branche	Voorziening	Texel	Kop van Noord-Holland	Nederland	
Horeca	Eet- en drinkgelegenheden:	12,7	3,6	4,4	▲
	<i>Waarvan: Restaurants</i>	6,2	1,0	1,1	▲
	<i>Waarvan: Cafés</i>	2,1	0,6	0,6	▲

	<i>Waarvan: overige (fastfood, cafetaria's, ijssalons, eetkramen, kantines en catering)</i>	4,4	2,0	2,7	▲
Cultuur	Bioscopen	0,07	0,01	0,01	▲
	Theaters en schouwburgen	0,00	0,01	0,01	▽
	Musea	0,07	0,02	0,01	▲
	Kunstgalerieën en expositieruimten	0,21	0,03	0,05	▲
Recreatie	Sauna's, solaria, baden e.d.	0,2	0,3	0,3	▽
	Zwembaden	0,00	0,03	0,02	▽
	Dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen	0,07	0,01	0,00	▲
	Paardensport en maneges	0,36	0,14	0,12	▲
	Watersport	0,00	0,01	0,01	▽
	Overige recreatie:	1,1	0,6	0,7	▲
	<i>Waarvan: Pret- en themaparken; kermisattracties</i>	0,1	0,1	0,1	▪
	<i>Waarvan: Jachthavens</i>	0,1	0,0	0,0	▲
<i>Waarvan: Overige recreatie (rest)</i>	1,0	0,5	0,6	▲	

Bron CBS; KvK Bedrijventeller (2022)

Wat valt op?

- Omvang vrijetijdsvoorzieningen is hoog op Texel.** Bij slechts vier categorieën is de dichtheid op Texel lager dan de dichtheid in de regio en/of Nederland. Daarmee concluderen we dat Texel een relatief hoge dichtheid aan vrijetijdsvoorzieningen in vergelijking met de regio en het landelijke beeld en het niveau van de voorzieningen over het algemeen hoger is dan op basis van het inwoneraantal te verwachten is.
- Vooral veel eet- en drinkgelegenheden.** Met name de dichtheid van eet- en drinkgelegenheden is erg hoog op Texel. Dat wil zeggen dat er op Texel duidelijk meer eet- en drinkgelegenheden zijn dan op basis van het inwoneraantal te verwachten is. Hier is duidelijk het effect van bezoekers te zien: door een extra afzetmarkt is het aantal eet- en drinkgelegenheden hoger dan gemiddeld. Ter referentie: als niet-stedelijke gemeente heeft Texel zelfs een hogere dichtheid aan eet- en drinkgelegenheden dan stedelijke gemeenten zoals Nijmegen, Utrecht en Amsterdam:
 - o Nijmegen: 4,9 per 1.000 inwoners
 - o Utrecht: 6,3 per 1.000 inwoners
 - o Amsterdam: 11,2 per 1.000 inwoners
- De dichtheid van sauna's, theaters en schouwburgen, zwembaden en watersport is lager dan de regio en lager dan in Nederland.
 - o Voor zwembaden geldt dat de dichtheid waarschijnlijk hoger is dan is weergegeven, aangezien de zwembaden op vakantieparken niet in de cijfers zijn verwerkt zijn, terwijl deze wel vaak toegankelijk zijn voor inwoners.
 - o De lage dichtheid van watersport heeft wellicht te maken met dat dit een nevenfunctie kan zijn bij een bestaand bedrijf (bijv. een strandpaviljoen dat ook surflessen aanbiedt). De analyse is gebaseerd op de hoofdfunctie van een bedrijf.

Kortom, bezoekers lijken voor het merendeel van de vrijetijdsvoorzieningen bij te dragen aan een ruimer aanbod aan voorzieningen voor inwoners. Het is zeer aannemelijk dat zonder bezoekers, het aantal voorzieningen aanzienlijk lager zou zijn.

II. Dagelijkse voorzieningen

Er is een mogelijke relatie tussen toeristen en de dichtheid aan voorzieningen voor (dagelijks) gebruik van inwoners, zoals supermarkten, huisartsen en winkels. Bezoekers kunnen daarmee bijdragen aan het aanbod aan dagelijkse voorzieningen voor inwoners.

Naast dat bezoekers gebruik maken van vrijetijdsvoorzieningen, kunnen ze ook gebruik maken van dagelijkse voorzieningen zoals de supermarkt, de huisarts of winkels. Hoe meer bezoekers, hoe groter de markt voor deze bedrijven of voorzieningen. Om te kijken in hoeverre bezoekers bijdragen aan de aanwezigheid van dagelijkse voorzieningen, kijken we wederom naar de dichtheid (aantal voorzieningen per 1.000 inwoners voor de hoofdfunctie), zie tabel 4.7.

Tabel 4.7 Dichtheid dagelijkse voorzieningen voor Texel, Kop van Noord-Holland (regio) en Nederland in 2022

Branche	Voorziening	Texel	Kop van Noord-Holland	Nederland	
Detailhandel	Supermarkten	1,1	0,4	0,4	▲
	Gespecialiseerde winkels in voedings- en genotmiddelen	1,7	0,7	0,8	▲
	Winkels in fietsen en bromfietsen, sport- en	0,6	0,3	0,3	▲

¹⁴ Voorbeeld: op Schouwen-Duivenland halen de huisartsen de patiëntenorm per praktijk niet, maar gebruiken de inkomsten van toeristen om te compenseren voor de rustigere periodes (Bron: Kenniscentrum Kusttoerisme, 2019)

	kampeerartikelen en boten				
	Winkels in overige artikelen (o.a. kleding en modeartikelen)	6,7	2,4	2,4	▲
Gezondheidszorg	Praktijken van huisartsen	0,6	0,6	0,8	▽

Wat valt op?

- Hogere dichtheid detailhandel.** Op het gebied van detailhandel zien we dat Texel een hogere dichtheid heeft dan gemiddeld in de regio en in Nederland. Met name bij de winkels in 'overige' artikelen is dit het geval (o.a. kleding- en schoenenwinkels, modeartikelen, parfums en cosmetica, bloemen en planten, juweliersartikelen, maar ook drogisterijen en apotheken), zien we een hoge dichtheid. Dat wil zeggen dat Texel een hoger aanbod aan winkels heeft dan aannemelijk is op basis van het aantal inwoners. Hier lijkt de invloed van bezoekers als extra afzetmarkt dus duidelijk zichtbaar. Dat zien we ook terug in de bestedingen in de detailhandel, zoals eerder genoemd in het kopje 'bestedingen in de detailhandel'.
- Hogere dichtheid supermarkten en speciaalzaken.** Het aantal supermarkten en speciaalzaken is duidelijk hoger dan gemiddeld.
- Geen hogere dichtheid huisartsen.** Hoewel toerisme mogelijk ook kan bijdragen aan het aantal huisartsen¹⁴, lijkt dit op Texel nog niet het geval te zijn. Het aantal huisartsen per 1.000 inwoners is gelijk aan de dichtheid in de regio en net iets lager de landelijke dichtheid. Het aanbod aan huisartsen is daarmee afgestemd op het aantal inwoners van de gemeente

en de zorgvraag van toeristen lijkt geen hoger aantal huisartsenpraktijken met zich mee te brengen, terwijl de druk op de praktijken door passanten toeneemt. Ook gezien de toenemende zorgvraag in Nederland, lijkt hier zelfs sprake van een tekort aan huisartsenpraktijken. Dat kan worden verklaard door een gebrek aan voldoende beschikbare artsen¹⁵ en het teruglopende aantal praktijkhouders¹⁶, wat de zorgvraag van inwoners en toeristen onder druk zet. Op Texel is er een speciaal telefoonnummer voor toeristen en passanten die zorg nodig hebben, op initiatief van de huisartsen, om de patiëntenstroom tussen de praktijken beter te verdelen.

Conclusie

Inwoners profiteren van een hoger voorzieningenniveau aan voorzieningen in de detailhandel dan normaliter te verwachten is op basis van het aantal inwoners. De zorg maakt hierop een uitzondering, waarbij sprake is van een mogelijk tekort aan toegankelijke zorg door een tekort aan zorgpersoneel en een toenemende druk van toeristen en passanten.

III. Routes en routenetwerken

Routenetwerken- en structuren voor bijvoorbeeld fietsen, wandelen, mountainbiken, zijn goede voorbeelden van faciliteiten die zowel voor inwoners als bezoekers aantrekkelijk zijn. Routenetwerken hebben een belangrijke functie in het bieden van een aantrekkelijke en gezonde woonomgeving aan inwoners.

Fietsen en wandelen voor het plezier zijn populaire vrijetijdsactiviteiten in Nederland. Zowel als (dagelijkse) ontspanning in nabije omgeving of tijdens een dagje uit/op vakantie wordt dit veel ondernomen. Fietsen en wandelen stimuleert beweging en is daarmee goed voor de gezondheid en voor het sociale welzijn (ontspanning, er even tussenuit zijn). Wandel- en fietsroutes dragen daarmee ook bij aan een aantrekkelijke leefomgeving voor inwoners.

In totaal heeft Texel ruim 175 kilometer aan fietsnetwerk (knooppunten-systeem). Daarnaast zijn er mogelijk nog losse fietsroutes, ontwikkeld door bijvoorbeeld terreinbeheerders, VV of andere organisaties. De afstand van de wandelpaden (losse paden en/of routes) is 268 kilometer in totaal, maar tijdens het broedseizoen worden delen afgeschermd. Daarnaast zijn er op Texel ook diverse ruiter- en mountainbikeroutes.

Om een indicatie te geven hoe omvangrijk het aanbod aan routes is, zetten we dit af tegen de landoppervlakte van Texel en vergelijken we dit met de dichtheid elders. Voor fietsnetwerken kunnen we dit vergelijken met de gemeenten uit de regio Kop van Noord-Holland. De wandelpaden hebben betrekking op losse paden en routes (niet op een netwerk). Er is geen informatie bekend over het aantal kilometer wandelpaden van de gemeenten in de regio. Om die reden vergelijken we alleen het aantal kilometer fietsnetwerken, zie tabel 4.8 op de volgende pagina. Hierin is te zien dat de dichtheid van fietsnetwerken op Texel hoger is dan in de regio. Daarmee concluderen we dat de buitenruimte goed ontsloten is en dit bijdraagt aan recreatieve mogelijkheden voor inwoners en bezoekers.

Texel is het enige Waddeneiland met een fietsnetwerk. De Friese Waddeneilanden hebben wel fietsroutes, maar geen provinciaal knooppuntennetwerk. Om die reden kunnen we de dichtheid aan routenetwerken niet vergelijken met de andere eilanden.

¹⁵ Zie ook: NH Nieuws (maart, 2022): [Huisartsen in de Noordkop luiden noodklok over tekort](#)

¹⁶ Zie ook: NOS (oktober, 2023): [Huisartsentekort? Er zijn meer huisartsen dan ooit: Huisartsentekort?](#)

Tabel 4.8 Routes en routenetwerken op Texel in vergelijking met de Kop van Noord-Holland

Gemeente	Dichtheid (aantal kilometer per km ²)	
	Fietsnetwerk	Wandelpaden
Texel	1,1	1,65
Den Helder (Kop van Noord-Holland)	0,4	Onbekend
Hollands Kroon (Kop van Noord-Holland)	0,6	Onbekend
Schagen (Kop van Noord-Holland)	0,9	Onbekend

Bron: Recreatie Noord-Holland, CBS

IV. Waardering horeca en voorzieningen

Naast de kwantiteit van horeca en voorzieningen, is de kwaliteit hiervan ook een belangrijke indicator voor de effecten van toerisme en recreatie. De toestroom van klanten en bezoekers kan ervoor zorgen dat er wordt geïnvesteerd in (het (op peil houden van) de kwaliteit.

In 2019 is door Kenniscentrum Kusttoerisme een inwonersonderzoek uitgevoerd. In dit onderzoek is aan de respondenten gevraagd om een rapportcijfer te geven aan bepaalde voorzieningen. Hieruit is naar voren gekomen dat in het algemeen de inwoners van Texel tevreden zijn met de voorzieningen in de winkelgebieden op het eiland (7,7). Over het algemeen worden veel voorzieningen goed beoordeeld (7+), zie tabel 4.9. De voorzieningen die minder hoog staan onder de inwoners zijn de bereikbaarheid met het openbaar vervoer, de faciliteiten, de parkeermogelijkheden voor de auto en de aanwezigheid van groen; deze krijgen hiervoor een rapportcijfer onder de 7.

Tabel 4.9 Waardering van de inwoners Texel per voorziening

Voorziening	Rapportcijfer
Aanbod van horeca	7,5
Aanwezigheid van groen	6,5
Bereikbaarheid per auto	7,3
Bereikbaarheid per fiets	8,4
Bereikbaarheid per OV	5,4
Faciliteiten (bijv. wc, wifi, afhaalpunt, bankjes)	5,7
Netheid (schoonmaak of onderhoud)	7,8
Parkeermogelijkheden auto	6,8
Sfeer, uitstraling	7,4
Stallingsmogelijkheden voor fietsen	7,3
Veiligheid	8,2
Winkelaanbod	7,6
Totaal	7,7

Bron: Kenniscentrum Kusttoerisme (2020)

V. Houding van inwoners t.a.v. leefomgeving en leefbaarheid

Voorgaande indicatoren geven een beeld van de effecten van toerisme en recreatie op de leefomgeving en leefbaarheid voor inwoners. Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat toerisme en recreatie een positieve invloed heeft op de leefomgeving en leefbaarheid. Maar, aan wie kunnen we dit beter vragen in hoeverre dit ook op Texel speelt, dan de inwoners zelf?

Tabel 4.10 Stellingen uit inwonersonderzoek Texel over de houding tegenover toerisme

Stelling	Percentage respondententen dat het (helemaal) eens is met de stelling
Door toerisme en recreatie is het prettiger wonen	41%
Door toerisme en recreatie zijn hier meer winkels en/of horeca	87%
Door toerisme en recreatie zijn er meer opties voor recreatie voor inwoners	73%
Door toerisme en recreatie wordt de ontwikkeling van openbare faciliteiten in mijn gemeente gestimuleerd	57%
Door toerisme en recreatie wordt de natuur beschermd en/of behouden	34%
De komst van bezoekers zorgt voor meer levendigheid, reuring en/of gezelligheid	62%
De voordelen van toerisme en recreatie op Texel wegen op tegen de nadelen	46%

Bron: Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (2024)

Wat valt op?

- **Meer voorzieningen.** Het merendeel van de inwoners geven aan dat dankzij toerisme meer voorzieningen aanwezig zijn op het eiland. Met name over de bijdrage aan het aantal winkel- en horecagelegenheden zijn de Texelaars eensgezind.

- **Kritischer tegenover bijdrage natuur.** Daarentegen zijn de Texelaars iets kritischer tegenover de bijdrage van toerisme aan de natuur. Wel is dit percentage ten opzichte van het inwonersonderzoek van 2019 gestegen (in 2019 lag het percentage op 24%).
- **Voordelen wegen (minder vaak) op tegen de nadelen.** De voordelen wegen voor 46% van de respondenten op tegen de nadelen. Echter 'slechts' 31% vindt dat de voordelen niet opwegen tegen de nadelen. Kortom, per saldo is dit nog een positief cijfer. Wel zien we een daling van de respondenten die vinden dat de voordelen opwegen tegen de nadelen. In 2019 lag dit percentage 6% hoger (52%). Hierin is dus een daling zichtbaar.

Conclusie waarde voor de leefomgeving en leefbaarheid

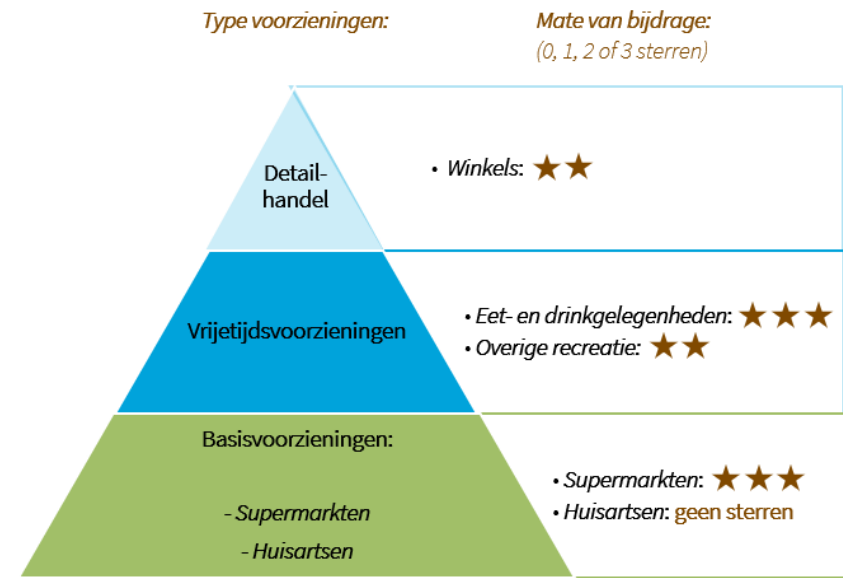
De bijdrage van toerisme en recreatie aan voorzieningen is weergegeven in de piramide in figuur 4.3 op de volgende pagina. We concluderen het volgende:

- **Positieve bijdrage aan vrijetijdsvoorzieningen.** Door de aanwezigheid van bezoekers is het voorzieningenniveau op het eiland relatief hoog. Dit wordt ook erkend door de inwoners van het eiland. Zij zien in dat er door toerisme meer recreatiemogelijkheden en -voorzieningen op het eiland zijn die er anders niet waren geweest met ca. 14.000 inwoners. Het horeca-aanbod (gerelateerd aan het aantal inwoners) is zelfs hoger dan in stedelijke gemeenten als Nijmegen, Utrecht en zelfs Amsterdam.
- **Positieve bijdrage aan winkelaanbod.** Het winkelaanbod profiteert van het spin-off effect van toerisme, waardoor het aantal winkels hoger is.
- **Basisvoorzieningen:**
 - *Supermarkten (positieve bijdrage).* Ook de supermarkten profiteren van het spin-off effect. Zo zijn er op Texel bijna 3 keer zoveel supermarkten per 1.000 inwoners dan gemiddeld in Nederland.
 - *Gezondheidszorg (geen bijdrage).* Voor de gezondheidszorg (aantal huisartspraktijken) zien we geen hoger gemiddeld aantal (gerelateerd aan de inwoners). Dat kan betekenen dat toeristen de druk op de huisartsen juist vergroten, omdat zij hierop

natuurlijk wel aanspraak maken. Hier is dus nog potentie om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. Momenteel zorgt dit namelijk vooral voor lasten (druk op huisartsen, toeristen die mogelijk aanbod van inwoners 'innemen').

- *Houding inwoners.* De positieve houding van inwoners t.a.v. de leefomgeving en leefbaarheid staat onder druk. De meningen op het eiland zijn sterk verdeeld. Daarnaast is een daling zichtbaar in het aantal inwoners dat vindt dat de voordelen van toerisme opwegen tegen de nadelen. Slechts 41% is van mening dat dankzij toerisme het prettiger wonen is in de gemeente.

Figuur 4.3 Bijdrage van toerisme en recreatie aan voorzieningen op Texel

Leeswijzer piramide uit figuur 4.3

Toerisme en recreatie kan aan drie lagen van voorzieningen bijdragen:

- *Basisvoorzieningen:* dit is de basis aan voorzieningen. Deze zijn hoe dan ook aanwezig, ook als er geen toerisme en recreatie is, maar mogelijk kan T&R dit versterken;
- *Toeristisch-recreatieve voorzieningen:* de laag die aan het basispakket aan voorzieningen wordt toegevoegd. Vrije tijd gaat gepaard met bijbehorende voorzieningen. Ook dit is tot een bepaalde hoogte vaak aanwezig, maar door aanwezigheid van bezoekers kan dit een extra stimulans krijgen.
- *Detailhandel:* voorzieningen die niet direct voor toerisme en recreatie worden ontwikkeld, maar kunnen wel profiteren van het spin-off effect, zoals de winkels.

4.3 De waarde voor sociale processen

De waarde voor sociale processen gaat in op de manier waarop toerisme en recreatie sociaal-culturele of maatschappelijke aspecten beïnvloed. Het zijn effecten die meestal niet direct op te merken zijn of minder vanzelfsprekend zijn. Ze gaan verder dan een (direct) waarneembaar effect op de leefomgeving, leefbaarheid of economie, maar vertellen iets over de sociale impact.

Dit brengen we in kaart op basis van de volgende indicatoren:

- I. Gevoel van trots onder inwoners
- II. Behoud culturele identiteit door toerisme

I. Gevoel van trots onder inwoners

Een gevoel van ‘trots’ is een veel besproken effect van toerisme. Het trotse gevoel komt van het feit dat bezoekers ‘jouw’ regio of gebied de moeite waard vinden om naar toe te komen.

Tabel 4.11 Stelling uit inwonersonderzoek Texel over de houding tegenover toerisme

Stelling	Percentage respondenten dat het (helemaal) eens is met de stelling
De komst van bezoekers maakt mij trots een inwoner te zijn van Texel	62%

Bron: Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (2024)

De meeste inwoners van Texel voelen zich trots op hun gemeente door toerisme. In vergelijking met andere bestemmingen, scoort Texels trots relatief hoog. Hierna zijn enkele bestemmingen opgesomd die vergelijkbaar zijn omdat ze óf ook aan de kust gelegen zijn (Vlieland, provincie Zeeland) óf een toeristische hotspot zijn (gemeente op de Veluwe):

- Vlieland: 51%
“De komst van toeristen geeft mij een trots gevoel dat ik inwoner van Vlieland ben.” (Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, 2023)
- Provincie Zeeland: 58%
“Door toerisme wil ik anderen graag vertellen wat mijn gemeente te bieden heeft” (Kenniscentrum Kusttoerisme, 2019)
- Gemeente Nunspeet: 59%
“De komst van toeristen naar de gemeente Nunspeet maakt mij trots een inwoner van de gemeente Nunspeet en ons gebied te zijn” (Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, 2021)

II. Behoud culturele identiteit door toerisme

Het gebruik van regionale verhalen, betekenissen en symbolen binnen toerisme kan die identiteit verder versterken. Daarnaast wordt de identiteit vaak benadrukt in de toeristische-recreatieve sector.

Tabel 4.12 Stelling uit inwonersonderzoek Texel over de houding tegenover toerisme

Stelling	Percentage respondenten dat het (helemaal) eens is met de stelling
Door toerisme en recreatie wordt onze culturele identiteit geholpen en/of historische gebouwen bewaard	40%

Bron: Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (2024)

Op de website van Visit Wadden wordt Texel gepresenteerd als het eiland van polders en vogels. Het eiland is Nederland in het klein en het heeft alles, van gezellig dorpjes met musea tot aan lange stranden en een groot fietsnetwerk. Vervelen zou geen optie zijn. Het eiland wordt gepromoot aan de hand van verhaallijnen welke worden ondersteund door (video)verhalen van Texelaars, zoals schapenboer Jan Willem Bakker of boswachter Charlotte Biskop die vol trots vertellen over het eiland waarop ze wonen. Ondanks deze lokale verhalen

kijken inwoners kritisch naar het behoud van de culturele identiteit als gevolg van toerisme.

Conclusie sociale processen

Op basis van de bovenstaande factoren concluderen wij dat Texelaars trots zijn om inwoner van Texel te zijn. Hiernaast draagt de komst van toeristen voor het merendeel van de inwoners hieraan bij.

4.4 Conclusie analyse van lusten

De analyse toont aan dat het eiland veel te danken heeft aan de vrijetijdssector. De economische voordelen zijn enorm, getuige de cijfers over werkgelegenheid, het aandeel in de economie, het spin-off effect voor het hele eiland, de inkomsten voor de gemeente en het profijt voor bewoners, onder andere door particuliere verhuur.

Tevens draagt toerisme sterk bij aan de leefbaarheid. Het voorzieningenniveau is hoog, zowel qua basisvoorzieningen, vrijetijdsvoorzieningen en de detailhandel. Ook wordt leven op het eiland toegankelijker gemaakt, bijvoorbeeld door de frequente bootverbinding. Met andere woorden, toerisme en recreatie is in de samenleving verweven en is van grote waarde voor het eiland: in economische zin, voor de leefomgeving en voor de leefbaarheid en het welzijn van inwoners.

Maar wegen deze voordelen op tegen de nadelen? Voor 46% van de respondenten is dit het geval. Deze groep is ook groter dan de 31% die het hiermee niet eens is. Wel zien we een daling van de respondenten die vinden dat de voordelen opwegen tegen de nadelen. In 2019 lag dit percentage 6% hoger (52%). Hierin is dus een daling zichtbaar, die natuurlijk niet wenselijk is.

Dat toerisme en recreatie van grote maatschappelijke waarde is voor Texel, betekent niet dat er geen uitdagingen zijn. Dit staat ook omschreven in de ambitie in het Toeristisch Toekomstplan Texel¹⁷: Texel als authentiek, duurzaam en gastvrij eiland. Voor 2030 streven we naar toerisme en recreatie dat waarde toevoegt en onderscheidend is voor de Texelse samenleving. Texel heeft haar geliefde karakter, met haar eigen identiteit en uniciteit, behouden en zelfs duurzaam verbeterd. Texel is een fijn eiland waar het heerlijk is om te wonen, te werken en gastvrij bezoekers te ontvangen. Het is daarom zaak om de maatschappelijke waarde zoveel mogelijk te behouden, te vergroten en de knelpunten aan te pakken. Zie ook het volgende hoofdstuk over de lasten van toerisme en recreatie op Texel.

¹⁷ Gemeente Texel (2021). *Toeristische Toekomstplan Texel*. Texel in Balans.

5 Analyse van lasten

In het vorige hoofdstuk zijn de lusten van de vrijetijdsector in beeld gebracht. In dit hoofdstuk kijken we naar de lasten die mogelijk worden ervaren. Wij presenteren de:

- Lasten voor de economie en leefomgeving
- Lasten voor de leefbaarheid

In paragraaf 5.4 wordt een conclusie gegeven van de analyse van lasten. Tot slot worden in paragraaf 5.5 bijpassende aanbevelingen gegeven.

5.1 Onderzoeksmethode

Het vaststellen van negatieve effecten als gevolg van de toerisme is niet eenvoudig. Overlast is een subjectieve beleving die zich vaak lastig laat 'vangen' in normwaarden. Idealiter is er een reeks aan normen beschikbaar die aangeven tot welke grens er sprake is van balans en wanneer er sprake is van overschrijding van de draagkracht, met negatieve effecten als gevolg. Een overschrijding van de draagkracht wordt vaak pas zichtbaar wanneer er een grens is overschreden.

Daarnaast ontbreekt het vaak aan data/zijn aspecten lastig te meten. Laat staan om vast te stellen dat een negatief effect een direct gevolg is van de (omvang van de) toerisme en recreatie. Om toch wat te kunnen zeggen over de mogelijke negatieve effecten en hoe dit zich verhoudt tot de omvang, hebben we experts van de verschillende indicatoren bijeen gebracht om hier uitspraken over te doen in een zogenaamde balanstafel. Daarnaast vormen de resultaten uit het eerder genoemde inwonersonderzoek een waardevolle bron om de subjectieve belevingen van inwoners in kaart te brengen (zie paragraaf 1.3).

De resultaten van beide onderzoeksmethoden zijn gebruikt om per indicator tot een oordeel te komen over de omvang van toerisme in relatie tot de

mogelijk negatieve effecten: is er sprake van onderdruk (onvoldoende profijt/te rustig), balans, pieken of structureel hoge druk?

Beoordeling omvang en analyse van lasten

(Te) rustig

Het domein heeft baat bij een toename van de toeristische initiatieven omdat dit kan bijdrage aan een vitalere regio of gemeente.

Balans & balans met incidentele (normale) pieken

De toeristische omvang zorgt voor een optimale bijdrage aan het domein, eventueel met enkele pieken die niet zorgen voor zorgwekkende problemen.

Zorgelijke pieken

Binnen het domein beginnen door de toeristische omvang regelmatig en/of op meerder plekken problemen te ontstaan las gevolg van toerisme.

Structureel hoge druk

Door de toeristische omvang zijn binnen het domein structureel problemen als gevolg van toerisme.

Balanstafel met experts

Tijdens een balanstafel zijn meerdere experts per indicator bevraagd over de effecten van toerisme en recreatie. Een overzicht van de experts staat in bijlage 3. Voorafgaand aan de bijeenkomst is een korte vragenlijst verstuurd naar de experts waarin zij voor de verschillende indicatoren konden aangeven in hoeverre bepaalde effecten spelen, bijvoorbeeld filevorming door toeristisch-recreatief verkeer als onderdeel van de indicator 'mobiliteit'. De resultaten zijn bedoeld en gebruikt om informatie op te halen, als input voor het gesprek tijdens de balanstafel. De vragenlijst is daarmee een manier van kwantitatieve dataverzameling, maar slechts bedoeld als hulpmiddel voor het gesprek.

De experts konden dit invullen voor de indicatoren waarover zij een uitspraak kunnen doen gezien hun expertise en kennis. Daarnaast is de experts gevraagd om een eindoordeel te geven over de omvang van toerisme en recreatie in relatie tot de eventuele negatieve effecten ((te) rustig, balans (met incidentele pieken), structureel hoge druk). Deze vooraf ingevulde informatie is vervolgens met de experts gezamenlijk besproken en verder geduid tijdens de balanstafel. De duiding en waardering tijdens de balanstafel heeft geleid tot een beoordeling van de fysieke draagkracht) op Texel.

5.2 Lasten voor de leefomgeving

In het vorige hoofdstuk is al aangetoond dat de vrijetijdsector de leefomgeving positief beïnvloed. In dit hoofdstuk kijken we naar de eventuele negatieve effecten aan de hand van zes indicatoren:

- I. Woningmarkt/vastgoed
- II. Natuur & (natuurlijk) erfgoed
- III. Mobiliteit
- IV. Openbare ruimte
- V. Agrarische sector
- VI. Duurzaamheid

Structureel hoge druk

Woningmarkt/vastgoed en natuur & (natuurlijk) erfgoed

- Meerdere aandachtspunten gelden voor *natuur & (natuurlijk) erfgoed*. Dit zijn: 1) Mensen zijn wijdverspreid en intensief aanwezig binnen de verschillende natuurgebieden op Texel. Er is onvoldoende rust, terwijl dit voor de natuur een belangrijke kernkwaliteit is. Vogels vertonen door de aanwezigheid vluchtgedrag, wat broeden belemmert en uiteindelijk zorgt voor afname van de populaties. 2) Daarnaast houden niet alle inwoners en bezoekers zich aan de toegangsvoorwaarden. Zij betreden afgesloten gebieden of gebruiken verboden vervoersmiddelen, zoals mountainbikes en quads. 3) De honden van natuurbezoekers veroorzaken ook verstoring.

4) De ontsluiting van de natuurgebieden is niet ingericht op de huidige bezoekersdruk en -gebruik. 5) En tot slot zorgt de bezoekersdruk voor hoge kosten voor beheerders welke niet naar verhouding worden gecompenseerd.

- Ook de *woningmarkt/vastgoed* ervaart meerdere structurele negatieve gevolgen. De woningmarkt staat natuurlijk landelijk gezien al onder druk. Door toerisme wordt deze druk nog verder vergroot. De aandachtspunten zijn: 1) De huisvesting van personeel uit onder andere de toerismesector legt extra druk op de vraag naar woningen. Door het naar verhouding hoge voorzieningenniveau zijn er niet voldoende Texelaars om de banen bij deze voorzieningen te vullen. Arbeidskrachten komen van buiten de gemeente en moeten op het eiland worden gehuisvest. Hier vissen ze samen met de inwoners in dezelfde te krappe woningmarkt-vijver. 2) Particulieren mogen in hun woning logies met ontbijt realiseren. Hiervoor worden woningen verbouwd zodat ze groter en luxer zijn. Maar hierdoor worden ze voor toekomstige verkoop aan inwoners onbetaalbaar en ongeschikt.

Zorgelijke pieken

Mobiliteit en openbare ruimte

- Voor het domein *mobiliteit* speelt voornamelijk dat er parkeerproblemen ontstaan. Op piekmomenten (bijv. maandagochtend met de weekmarkt, vrijdagen en zaterdagen) is het lastig om in Den Burg een parkeerplek voor de auto te vinden. Het kan dan noodzakelijk zijn om eerst meerdere rondjes te rijden. Het zorgt voor een beleving van parkeerdruk. Daarnaast geeft een aantal experts aan dat er vaker onveilige verkeersituaties ontstaan, met name op de fietspaden. Hier komen meerdere modaliteiten met verschillende snelheden samen. Attractieverkeer, toeristen die voertuigen rijden die zij niet kennen (bijv. e-choppers of scooters), veroorzaken vaker onveilige situaties. Zij stoppen vaak op de paden om van mooie sites te genieten en hebben minder rijervaring, maar vooral een ander rijgedrag dan inwoners.

- Het domein *openbare ruimte* vertoont een balans tussen de omvang van toerisme en de draagkracht van de omgeving, met incidentele pieken en zorgelijke pieken. Dit uit zich met name in zwerfafval. In de centra van Den Burg en De Koog wordt meer verstoring ervaren dan elders op Texel.

Balans met incidentele pieken

Agrarische sector

Binnen de *agrarische sector* zijn momenteel geen zorgelijke aandachtspunten. De situatie is in balans met enkele (normale) pieken, zoals gevaarlijke verkeerssituaties tussen weggebruikers en landbouwverkeer. Toerisme biedt voor de agrarische sector ontwikkelkansen door 1) het verhaal van het landschap te gaan vertellen en zo de identiteit van Texel verder te ontwikkelen en beleefbaar te maken, 2) extra afzetmarkt te creëren met lokale producten.

Duurzaamheid

De duurzaamheidsexperts hebben beoordeeld in welke mate toerisme momenteel niet duurzaam is en of toerisme bijdraagt aan verduurzaming. Hieruit is naar voren gekomen dat toerisme op Texel geen duurzame eigenschappen vertoont. Toeristen voeren milieubelastende activiteiten en handelingen uit, zoals verstoring van natuur en geluidsoverlast. Ook zorgt toerisme voor een overmatige belasting van de elektriciteitsvoorziening. Tegelijk wakkert toerisme duurzaamheid aan doordat geld uit toerisme wordt geïnvesteerd in verduurzaming en er meer aandacht is voor het behoud van de natuur.

¹⁸ De onderstaande punten hebben overlap met de vorige paragraaf omdat dit de resultaten zijn van het inwonersonderzoek. De vorige paragraaf bevatte de resultaten van de gesprekken met experts.

5.3 Lasten voor de leefbaarheid

In het in 2024 uitgevoerde inwonersonderzoek is ook gevraagd naar de eventueel ervaren overlast door toerisme en recreatie in gemeente Texel. De onderzoeksmethode van dit inwonersonderzoek is een veel gebruikte onderzoeksmethode in de toerismesector, gebaseerd op een internationaal gevalideerd model. Het geeft inzicht in de verschillende onderdelen die bepalen hoe inwoners denken over toerisme en recreatie.

Zorgelijke pieken

Leefbaarheid¹⁸

Uit de resultaten van het inwonersonderzoek komt naar voren dat inwoners overlast en negatieve effecten ervaren als gevolg van toerisme en recreatie. Ze geven aan dit te ervaren door:

- Drukke op de fietspaden en wegen, en te weinig parkeerplaatsen
- Beperkte beschikbaarheid woningen
- Prijseffecten: dat het leven duurder wordt
- Schade aan de natuur
- Drukke in winkels/supermarkten

Hoewel de bezoekers zorgen voor meer winkels, horeca en recreatie opties, belemmeren de bezoekers voor sommige inwoners ook het gebruik van deze voorzieningen.

Seizoenseffecten

Per seizoen is de druktebeleving van respondenten anders. In de zomer vindt het merendeel van de inwoners dat er (veel) te veel bezoekers zijn. In de winter is deze groep een stuk kleiner en zijn veel meer inwoners tevreden over het aantal bezoekers. Gedurende het jaar zijn er periodes waarbij het drukker is

dan andere periodes. De overlast die men ervaart volgt dezelfde lijn als de mening over de hoeveelheid bezoekers. Dat wil zeggen: 's zomers is het dus drukker en is er meer overlast, 's winters is het rustiger en is er veel minder overlast.

De laatste twee jaar is het aantal bezoekers volgens de inwoners gestegen. Waar voorheen vooral het piekseizoen in de zomer plaatsvond, merken inwoners op dat het aantal bezoekers zich steeds meer uitbreidt naar de periode voor en na de piekmomenten.

De voordelen wegen op tegen de nadelen

Inwoners zijn zich bewust van zowel de positieve als negatieve effecten van toerisme en recreatie op leefbaarheid. Een (kleine) meerderheid van de inwoners steunt toerisme en wilt ook dat het belangrijk blijft in de gemeente (52%). Ook vinden de meeste Texelaars dat de voordelen opwegen tegen de nadelen: 46% van de inwoners vindt dit, tegenover 31% die dit niet vindt. Hoewel deze groep in de meerderheid is, ligt dit percentage al wel lager dan tijdens het inwonersonderzoek van 2019 (destijds was het 52%).

De toekomst: verdere groei niet aanmoedigen, toerisme op schaal passend bij het eiland en beschermen natuur

Over mogelijke groei van toerisme en recreatie op Texel wordt eensgezind op gereageerd. Zo komt duidelijk naar voren dat een groei in het aantal bezoekers volgens veel inwoners zal leiden tot extra weerstand tussen inwoners en bezoekers. De meerderheid van de inwoners vindt dan ook niet dat toerisme en recreatie op Texel verder mag worden aangemoedigd. Als belangrijk onderwerp voor de komende jaren geven de inwoners aan dat toerisme ontwikkeld moet worden op een schaal welke past bij het eiland. Ook zorgen dat het aantal bezoekers gedurende het jaar verspreid is, wordt door een kwart aangemerkt als belangrijk thema. Ook is het belangrijk dat er wordt ingezet op de bescherming van de natuur.

5.4 Conclusie analyse van de lasten

Texel is een populaire toeristische hotspot binnen Nederland. Het eiland trekt jaarlijks veel bezoekers. Dit kan in harmonie gaan met de omgeving. Er zijn echter op Texel in toenemende mate signalen dat de hoge bezoekersaantallen resulteren in belangrijke aandachtspunten voor de waarborging van de leefomgeving en leefbaarheid.

Wat valt op?

Over het algemeen komt een zorgelijk beeld naar voren, met belangrijke aandachtspunten. In tabel 5.1 op de volgende pagina hebben we op basis van de balansstafel en het inwonersonderzoek een overall balansoordeel gegeven voor de verschillende indicatoren, waarbij de negatieve effecten zijn gerelateerd aan de omvang van toerisme en recreatie in gemeente Texel. De tabel toont voor meerdere indicatoren een zorgelijk beeld. Er zijn twee indicatoren waar aandacht voor structureel hoge druk nodig is: de woningmarkt/vastgoed en natuur & (natuurlijk) erfgoed. Daarnaast zijn er binnen de indicatoren mobiliteit, leefbaarheid en openbare ruimte zorgelijke pieken. Een toename in het aantal toeristen is daarom niet wenselijk. Dit zou deze indicatoren extra urgente aandachtspunten maken.

Daarentegen kan de agrarische sector juist baat hebben bij extra bezoekers. Het gaat hier niet om extra bezoekers die het eiland bezoeken, maar extra bezoekers die hun verblijf koppelen aan de agrarische sector. Hetzelfde geldt voor duurzaamheid. Deze heeft geen baat bij extra bezoekers. Maar de indicator heeft wel baat bij extra bezoekers met aandacht voor duurzaamheid.

Balansopgave voor het gehele eiland

Een balansopgave betreft een aantal maatregelen die leiden tot een verbetering van de balans van een of meerdere indicatoren van de leefomgeving of leefbaarheid. Doorgaans kunnen binnen een gemeente gebieden worden aangewezen waar meer of minder overlast wordt ervaren en waar wel of geen balansopgave liggen. Bijvoorbeeld omdat in dit gebied naar

verhouding meer toeristen verblijven of inwoners wonen. Het balansoordeel varieert dan per locatie of deelgebied. Op Texel komt geen sterke nuance per deelgebied naar voren, de gevolgen spelen overal.

Afbeelding 5.1 op de volgende pagina toont een kaart van Texel. De locaties van verblijfsaccommodaties worden op basis van hun slaappleatsencapaciteit weergegeven. Hieruit valt op te maken dat toeristen over het gehele eiland verspreid zijn. Rondom De Koog zit naar verhouding veel accommodaties met een hoge capaciteit (50 of meer slaappleatsen).

Doordat toeristen op het gehele eiland verblijven en recreëren, worden de gevolgen van de bezoekersdruk op het gehele eiland ervaren. Hierdoor ligt er ook voor het hele eiland een balansopgave. Wel is tijdens de balansafgave naar voren gekomen dat rondom De Koog en Den Burg op sommige momenten zwaardere pieken ontstaan, met name door zwerfaval of parkeerdruk.

Tot slot, is door de gemeente ook aangegeven dat de iets rustigere plekken aan de oostkant van het eiland niet gezien kunnen worden als ontwikkelgebied voor toerisme en recreatie. De relatieve rust hier mag worden gekoesterd. Dit alles tezamen heeft geleid tot een analyse voor het eiland Texel als één geheel.

Tabel 5.1 Toeristische omvang in relatie tot analyse van lasten

Indicator	Balansoordeel
Natuur & (natuurlijk) erfgoed	Structureel hoge druk
Woningmarkt/vastgoed	Structureel hoge druk
Mobiliteit	Zorgelijke pieken Structureel hoge druk
Leefbaarheid	Zorgelijke pieken Structureel hoge druk

Openbare ruimte	Balans met incidentele (normale) pieken	Zorgelijke pieken
Agrarische sector	Balans met incidentele (normale) pieken / ontwikkelkansen	

Beoordeling omvang en analyse van lasten

(Te) rustig

Het domein heeft baat bij een toename van de toeristische initiatieven omdat dit kan bijdrage aan een vitalere regio of gemeente.

Balans & balans met incidentele (normale) pieken

De toeristische omvang zorgt voor een optimale bijdrage aan het domein, eventueel met enkele pieken die niet zorgen voor zorgwekkende problemen.

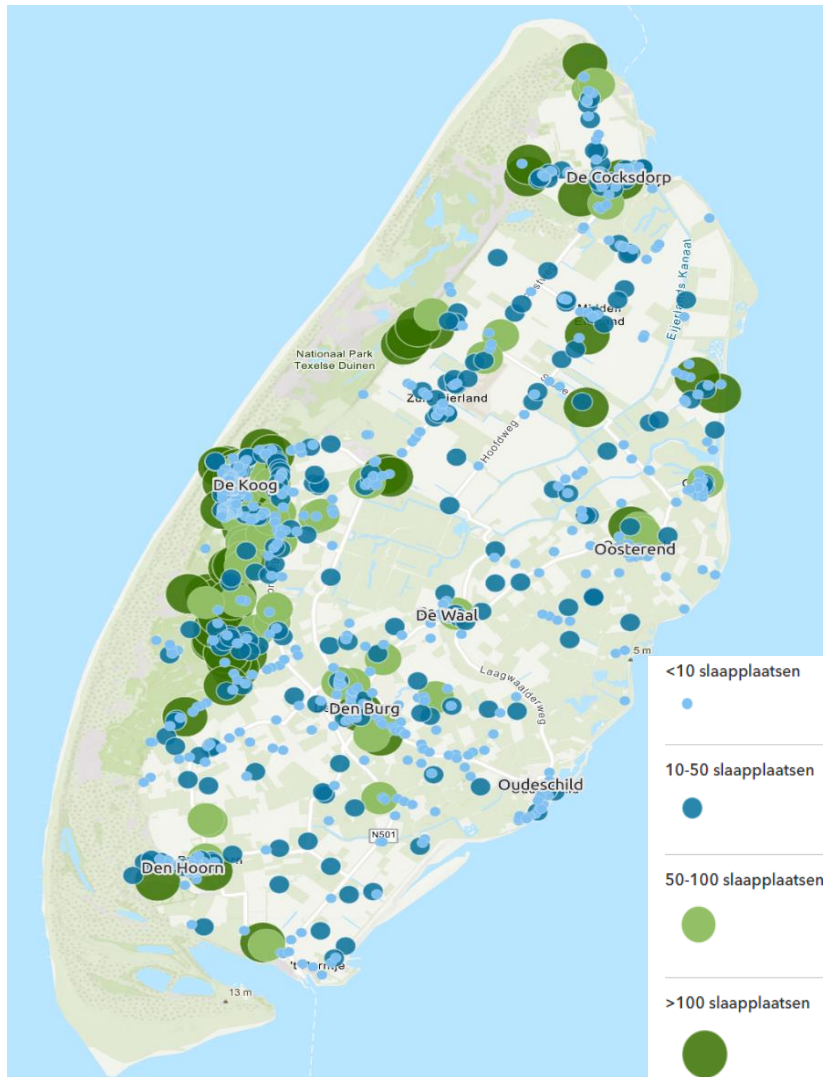
Zorgelijke pieken

Binnen het domein beginnen door de toeristische omvang regelmatig en/of op meerder plekken problemen te ontstaan als gevolg van toerisme.

Structureel hoge druk

Door de toeristische omvang zijn binnen het domein structureel problemen als gevolg van toerisme.

Afbeelding 5.1 Verblifsrecreatie en telling slaappleatsen op Texel

Bron: Gemeente Texel, kaart bewerkt door Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd

5.5 Aanpakken en voorkomen negatieve effecten

Gemeente Texel zet zich al actief in om de balans te bewaken. Als sinds de jaren 80 houdt zij grip op het aantal slaappleatsen op het eiland door middel van het slaappleatsenplafond. Er is echter meer actie noodzakelijk om de draagkracht te bewaken. Per indicator geven wij een aantal aanbevelingen.

Woningmarkt/vastgoed

Op Texel oefent de toeristische sector extra druk uit op een woningmarkt die, net als in geheel Nederland, al onder veel druk staat door niet-toeristische ontwikkelingen. De toeristische druk ontstaat deels door de benodigde huisvesting van personeel en deels door het verbouwen van woningen naar logies met ontbijt. Momenteel wordt een woonvisie opgesteld waarin gezocht wordt naar een oplossing of verlichting van de problemen. Onderstaande punten willen we hier vanuit toerisme en recreatie in ieder geval voor agenderen.

1. Huisvesting personeel centraal oppakken

Toeristische ondernemers proberen bij te dragen aan een oplossing. Zij beogen een organisatie welke toezicht houdt en ondersteuning biedt aan de huisvesting en inzet van personeel. Door samen met andere ondernemers personeelshuisvesting in te richten, kan het slimmer en efficiënter. Bijvoorbeeld bij een collega die nog enkele bedden beschikbaar heeft. Maar ook de personeelsinzet willen zij meer gezamenlijk oppakken. Bijvoorbeeld door personeel bij meerdere ondernemingen in te zetten zodat zij jaarrond aan de slag kunnen en om personeelskrachte te verminderen.

Wie is aan zet? Het toeristische veld (o.a. ondernemers, VV, TOP) met behulp van de gemeente. Maar ook overige sectoren die met dezelfde problemen kampen, hebben baat bij deze centrale aanpak.

2. Heroverweging en -inrichting van het aantal voorzieningen

In verhouding tot het aantal inwoners op Texel, is het voorzieningenniveau erg hoog. Voor alle voorzieningen is personeel nodig dat niet voorzien kan worden door Texelaars zelf. Om de druk op de woningmarkt te beperken, kan (de inrichting van) het voorzieningenniveau worden heroverwogen. Door de vraag naar personeel af te laten nemen, bijvoorbeeld in de horeca, zal de vraag naar huisvesting ook afnemen.

Wie is aan zet? De gemeente in samenwerking met ondernemers.

3. Beleid voor logies met ontbijt strikter toezien

Voor inwoners is het mogelijk om logies met ontbijt in hun woning te realiseren. Deze moet ondergeschikt zijn aan de woonfunctie en voldoen aan een aantal voorwaarden (o.a. maximaal drie slaapkamers). Momenteel is het echter de vraag in hoeverre deze ondergeschikt zijn. Dit is met name doordat woningen waar logies met ontbijt wordt aangeboden luxer worden verbouwd waardoor het eerder neigt naar een hotel. Door aanname van het paraplubestemmingsplan, met daarin strikter beleid, kan deze ontwikkeling worden afgeremd. Woningen worden dan niet te luxe of onbetaalbaar voor doorverkoop.

Wie is aan zet? De gemeente.

Natuur & (natuurlijk) erfgoed

De huidige effecten van de bezoekersdrukke heeft een negatieve invloed op de kwaliteit van de natuur en de natuurbeleving van bezoekers. Natuurbeheerders weten hoe zij deze kunnen verbeteren. Dit wordt toegelicht in de vier onderstaande actiepunten.

1. Opstellen eilandbreed recreatiezoneringsplan

Natuurbeheerders hebben behoefte aan een plan voor recreatiezoning. Op basis van natuurkenmerken (o.a. aanwezigheid van bepaalde diersoorten,

mate van begroeiing) kan worden bepaald welke mate van recreatie ergens wenselijk is. Vooral de middelen en de capaciteit ontbreken op dit moment. *Wie is aan zet? De terreinbeheerders samen met de gemeente.*

2. Gebiedsinrichting aanpassen

De inrichting van gebieden mag beter aansluiten op de resultaten van de recreatiezoning. Dit betekent dat voorzieningen en infrastructuur mogelijk verplaatst moeten worden en mogelijk op andere plekken mag worden neergezet. Op korte termijn kan de natuur worden verlicht door te communiceren over de actuele drukte in gebieden en bezoekers te verleiden alternatieve locaties te bezoeken.

Wie is aan zet? De terreinbeheerders in samenwerking met de gemeente en het toeristische veld (onder andere WV, TOP).

3. Gedragscampagne en handhaving

Gepast gedrag in de natuur is een succesfactor om overlast te voorkomen en te verminderen. Hiervoor is voorlichting nodig en uiteindelijk ook extra toezicht en handhaving om bezoekers te wijzen en controleren op de toegangsvoorwaarden. Voorlichting en campagnes vragen om gezamenlijkheid vanuit de gemeente en terreinbeheerders met de WV, en vraagt ook om middelen vanuit toerisme.

Wie is aan zet? De terreinbeheerders in samenwerking met de gemeente en het toeristische veld (onder andere WV, TOP).

4. Een fonds voor de natuur

Momenteel kunnen de beheerders de benodigde wijzigingen niet doorvoeren door o.a. een tekort aan financiën. Dit is opvallend, aangezien de natuur hetgeen is waar de meeste bezoekers voor afreizen. Wij adviseren de gemeente om hier een oplossing voor te verzinnen in de vorm van een fonds voor de natuur (deels gefinancierd door inkomsten uit toerisme). Op deze manier komen lusten en lasten beter in balans.

Wie is aan zet? De terreinbeheerders in samenwerking met de gemeente en het toeristische veld (onder andere VW, TOP).

Mobiliteit

De grootste problemen ontstaan door (de beleving van) parkeerdrukke en onveiligere verkeerssituaties, met name op fietspaden waar modaliteiten met verschillende snelheden samenkomen. In 2023 is door Metricks een onderzoek uitgevoerd naar de vervoerbewegingen op Texel. Dit onderzoek diende als nulmeting en wordt voortgezet in 2024 om zo een completer beeld te krijgen van fiets- en autoverkeer op Texel.

Tijdens de balanstafel is aangekondigd dat een nieuwe mobiliteitsvisie wordt opgesteld. In de mobiliteitsvisie worden de huidige knelpunten benoemd en speerpunten geformuleerd om hieraan met prioriteit te gaan werken. Onderstaande punten willen we hier vanuit toerisme en recreatie in ieder geval voor agenderen.

1. Stimuleren van groene vormen van mobiliteit

Dit kan worden bereikt op verschillende manieren:

- Toeristische ondernemers inzetten als ambassadeurs voor groene mobiliteit (bijvoorbeeld fietsen ter beschikking stellen)
- Het gebruik van openbaar vervoer stimuleren
- Op buitengelegen locaties aantrekkelijke parkeerplaatsen realiseren vanuit waar elektrische shuttlebusjes toeristen naar locatie brengen

Wie is aan zet? Het toeristische veld (onder andere ondernemers, VW, TOP, STIFT) in samenwerking met de gemeente.

2. Gebruik van de auto demotiveren

Dit kan worden bereikt op verschillende manieren:

- Destinatiemarketing inzetten op doelgroepen die doorgaans geen auto gebruiken, zoals wandelaars

- Parkeermogelijkheden voor auto's in dorpscentra verwijderen en vervangen voor fietsparkeerplaatsen, en dorpscentra autoluw maken en fietsvriendelijk
- Autogebruik ontmoedigen door parkeerkosten te verhogen

Wie is aan zet? De gemeente in samenwerking met het toeristische veld (onder andere ondernemers, VW, TOP, STIFT).

3. Kwaliteit fietsinfrastructuur op pijl houden

Het verminderen van autoverbruik zal de drukte op de fietspaden laten toenemen. De fietsinfrastructuur moet hierop worden aangepast. Ook moet het aantal onveilige situaties als gevolg van attractieverkeer, worden teruggedrongen. Bijvoorbeeld door:

- Verhuurlocaties actief de huurder informeren over correct en veilig rijgedrag
- Inzichtelijk maken op welke routes momenteel onveilige verkeerssituaties ontstaan als gevolg van drukte of attractieverkeer
- Speciale stop-en-geniet plekken creëren langs routes, waar attractiefietsverkeer ongehinderd kan stilstaan om te genieten van de site

Wie is aan zet? De gemeente in samenwerking met het toeristische veld (onder andere ondernemers, VW, TOP, STIFT).

4. Sturen op balans

Momenteel ontstaan er onder andere problemen omdat te veel mensen op hetzelfde moment samenkomen. Bijvoorbeeld bij de supermarkten op vrijdagmiddagen. De volgende manieren kunnen bijdragen aan een betere spreiding van de bezoekers over de tijd:

- Real time data delen. Informatie over actuele drukte en beschikbaarheid inzichtelijk maken.
- De aankomstdagen van bezoekers beter spreiden, zodat niet alleen op vrijdagden gasten worden ontvangen maar ook op zaterdagden of zondagden

Wie is aan zet? Het toeristische veld (onder andere ondernemers, VW, TOP, STIFT) in samenwerking met de gemeente. Maar ook overige locaties, zoals supermarkten en terreinbeheerders, moeten informatie over drukte ter beschikking stellen.

Leefbaarheid

Inwoners ervaren in het hoogseizoen en deels ook in de schouderseizoenen overlast. Het aandeel inwoners dat vindt dat de voordelen nog opwegen tegen de nadelen, is nog gunstig, maar wel aan het afnemen. Deze ontwikkeling kan worden omgedraaid. Inwoners zijn in het inwonersonderzoek gevraagd wat zij belangrijke onderwerpen vinden voor toerisme en recreatie op Texel:

- *Behoud het kleinschalige karakter en ontwikkel toerisme op een niveau dat past bij Texel.* Respectievelijk 62% en 56% van de inwoners vonden deze onderwerpen belangrijk, waardoor zij in de top 3 staan van belangrijke onderwerpen. Met bestemmingsmanagement en beleid kan Texel ervoor zorgen dat toerisme niet iets is wat het eiland overkomt, maar waarop sturing kan worden uitgeoefend.
- *De natuur en het landschap beschermen en behouden.* Net zo belangrijk vinden inwoners de inspanningen voor de natuur en het landschap (61% van de inwoners). Zie onze eerdere aanbevelingen hiervoor op pagina 40.

Wie is aan zet? De gemeente in samenwerking met het toeristische veld (onder andere ondernemers, VW, TOP, STIFT).

Openbare ruimte

Tijdens de balanstafel werd aangegeven dat vroeger meer overlast werd ervaren in de openbare ruimte, maar dat deze sinds de sluiting van meerdere horecagelegenheden is afgenomen. De problemen die nu spelen, zijn vooral beperkt tot zwerfafval en tot de dorpskernen van Den Burg en De Koog.

1. Uitzoeken wat de veroorzaker is van overlast

Om de problemen op te lossen, is het belangrijk om te weten wat het veroorzaakt. Door onderzoek kan worden aangetoond of bijvoorbeeld

zwerfafval ontstaat doordat juiste afvalverwerking niet voldoende wordt gefaciliteerd of dat mensen nalatig zijn. Het biedt ook meer inzicht in wie het veroorzaken.

Wie is aan zet? De gemeente.

2. Doelgerichte oplossingen

Als de oorzaak bekend is, kan doelgericht actie worden ondernomen. Bijvoorbeeld door meer prullenbakken te plaatsen of deze eerder te legen, of door gedragscampagnes gericht op bepaalde groepen.

Wie is aan zet? De gemeente met behulp van het toeristische veld (onder andere ondernemers, VW, TOP, STIFT).

Agrarische sector

Er ligt geen balansopgave voor de agrarische sector. De agrarische sector zou juist baat kunnen hebben bij extra bezoekers. Door het verhaal van het landschap te ontwikkelen, passend binnen de trend voor streekproducten en lokaal genieten, krijgt de agrarische sector een groter bereik. In de toerismesector werkt het vertellen van verhalen, vanwege de emotionele lading en het hoge vermaak, heel goed. Het draagt bij om een boodschap over te brengen. Meer waardering voor lokale producten kan bijdragen aan een betere afzetmarkt, neveninkomsten en het behoud en versterking van de lokale identiteit.

1. Blijf ontwikkelen

Op dit moment wordt het verhaal van Texel, met de schapen, stolpboerderijen en unieke landschappen, al goed overgebracht op de toerist. Op de website van Visit Wadden wordt het eiland gepromoot met thema's als 'Ode aan het Texelse landschap' en 'De smaak van de Wadden op Texel'. Ook zijn er routes beschikbaar, zoals fietstocht 'Foodtour Texel & de Texelaar', die ondernemers uit verschillende sectoren laat profiteren van toerisme door streekproducten.

Deze kwaliteit moet bewaakt blijven door te blijven ontwikkelen. Dit kan bijvoorbeeld door:

- In gesprek te blijven met de sectoren op het eiland;
- (Nieuwe) arrangementen te ontwikkelen;
- (Nieuwe) routes te ontwikkelen;
- Een Texel-keurmerk te ontwikkelen, die echte Texelse producten beschermt.

Let hierbij wel op dat het verhaal en de thema's intact blijven. Hierdoor kan een sterkere identiteit worden ontwikkeld die extra herkenbaar is voor Texel.

Wie is aan zet? Het toeristische veld (onder andere ondernemers, VVV, TOP, Visit Wadden).

Duurzaamheid

Door de actiepunten uit de eerder genoemde domeinen aan te pakken, zoals het stimuleren van groene mobiliteit, wordt direct bijgedragen aan een duurzamere toeristische sector. Tegelijk is het belangrijk om realistisch te blijven. 100% duurzaam zal toerisme nooit worden. Toch zijn er voor Texel nog de volgende aandachtspunten om aan te werken voor de komende jaren als het gaat om duurzaam toerisme.

1. Duurzaamheid beleidsmatig vaststellen

De gemeente kan, als er duidelijke beleidslijnen zijn vastgesteld, inspanning op gebied van duurzaamheid als aandachtspunt of randvoorwaarde opnemen in de vergunningsverlening. Hierdoor wordt de ondernemer aangezet om actief na te denken over verduurzaming en het minimaliseren van de impact op de omgeving.

Wie is aan zet? De gemeente.

2. Uitgroeien tot een Green Destination

Duurzame bestemmingen kunnen zich onderscheiden met het keurmerk van Green Destinations. Zij beoordelen het duurzaamheidsniveau van een bestemming op criteria uit zes thema's, zoals bestemmingsmanagement, natuur & omgeving en zakelijk & communicatie. Vervolgens bieden zij ondersteuning om verder te verduurzamen (o.a. coaching, toolkits en trainingsmodules) en creëren wereldwijde erkenning voor de inspanningen. Dit keurmerk is ook voor de zichtbaarheid en marketing een belangrijke troef om je als bestemming te onderscheiden. Onder andere Waddeneiland Ameland is een Green Destination.

Wie is aan zet? De gemeente in samenwerking met het toeristische veld (onder andere ondernemers, VVV, Visit Wadden, TOP).

3. Ondernemers ondersteunen in hun verduurzaming

Nu en in de toekomst krijgen ondernemers te maken met toenemende verwachtingen voor verduurzaming vanuit wet- en regelgeving en de behoefte van de consument. Voor ondernemers kan het uitdagend zijn om hiermee om te gaan. Dit is jammer, want het biedt hen ook veel kansen. Om te voorkomen dat verduurzaming in kwaad daglicht wordt geplaatst, kan de gemeente ondernemers ondersteuning bieden. Bijvoorbeeld door:

- Actief kennis en informatie te delen over verduurzaming, zoals in kennisavonden of locatiebezoeken;
- Binnen de gemeente een ondernemersloket aan te stellen voor ondernemers;
- Ondernemers met elkaar te verbinden om ervaring en kennis uit te wisselen.

Wie is aan zet? De gemeente in samenwerking met ondernemers.

6 Bijlagen

6.1 Bijlage 1: geraadpleegde bronnen

- ABN AMBRO (2023). *Vakantie in het groen*. Wat vakantieparken en campings (kunnen) doen om ook op lange termijn te overleven.
- AirDNA MarketMinder (onbekend). *AirDNA.co*. Geraadpleegd op 28 juli 2023, van <https://www.airdna.co/vacation-rental-data/app/nl/default/texel/overview>
- CBI (2023). *The European market potential for community-based tourism*. www.cbi.eu/market-information/tourism/community-based-tourism/market-potential
- CBS (2023). *Nabijheid voorzieningen; afstand locatie, wijk- en buurtcijfers 2021*. <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85231NED/table?ts=1684313849915>
- CBS (onbekend). *Inwoners per gemeente*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners>
- Fairbnb (onbekend). *Homepagina*. <https://fairbnb.coop/nl/>
- Gemeente Texel (2019). *Programmarekening 2018*.
- Gemeente Texel (2020). *Programmarekening 2019*.
- Gemeente Texel (2021). *Programmarekening 2020*.
- Gemeente Texel (2021). *Toeristische Toekomstplan Texel: Texel in balans*.
- Gemeente Texel (2022). *Programmarekening 2021*.
- Gemeente Texel (2023). *Programmarekening 2022*.
- Gemeente Texel (onbekend). *B&B in uw woning*. <https://www.texel.nl/direct-regelen/parkeren-vergunningen/vergunningen/bb-of-logies-met-ontbijt-in-uw-woning/>
- Gemeente Texel (onbekend). *Toeristisch Toekomstplan*. <https://www.texel.nl/projecten/toeristischtoekomstplan/>
- Green Destinations (2021). *Green Destinations Standard V2*.
- Green Destinations (onbekend). *Solutions for Destinations*. <https://www.greendestinations.org/home/what-we-do/solutions-for-destinations/>
- Heslinga, J.H., Hillebrand, H. & Emonts, T. (2019). *How to improve innovation in sustainable tourism? Five lessons learned from the Austrian Alps*. *Journal of Tourism Futures*, volume 5, edition 1, p. 35 – 42.
- I&O Research, Bureau Stedelijke Planning & BRO (2022). *Koopstromenonderzoek 2021*.
- KADO Texel (onbekend). *TESO Vervoerscijfers*. <https://www.kadotexel.nl/cijfers/teso-vervoerscijfers>
- Kennermer Duincampings (onbekend). *MVO-verklaring de Kennemer Duincampings B.V.* <https://www.kennemerduincampings.nl/l/library/download/urn:uuid:86dfc5b6-30ca-4cd4-b21b-08ed8d29d163/mvo+verklaring+kdc.pdf>
- Kenniscentrum Kusttoerisme (2020). *De eerste stap richting een (nog meer) bewuste toeristische bestemming*.
- Krim (onbekend). *Hart voor Texel*. <https://www.krim.nl/de-krim-texel/hart-voor-texel>
- LEI (2015). *Bedrijven investeringszone: een mogelijk financieringsinstrument voor investeren in de bedrijfsomgeving*. Publicatie 2015-006. Den Haag.
- LISA (onbekend). *Data recreatie & toerisme (R&T)*. <https://www.lisa.nl/data/gratis-data-recreatie-toerisme>
- NBTC (2019). *Perspectief 2030*. Bestemming Nederland.
- NBTC (onbekend). *Toolkit – Toolkit Bewoners Betrekken*. <https://nbtcmagazine.maglr.com/toolkitbewonersbetrokken/toolkit>
- RHO Adviseurs (2023). *Paraplubestemmingsplan Verblijfsrecreatie Texel*.
- RHO Adviseurs (2022). *Paraplubestemmingsplan Verblijfsrecreatie Texel*.
- STIFT Texel. (onbekend). *STIFTTexel*. <https://www.stiftexel.nl/>
- Texel in cijfers (onbekend). *Bevolking*. <https://www.texel.incijfers.nl/dashboard/bevolking-3>
- Texel in cijfers (onbekend). *Werk en inkomen*. <https://www.texel.incijfers.nl/dashboard/werk-en-inkomen>
- Zilt & Zakelijk magazine (winter 2021). 19de editie.

6.2 Bijlage 2: gesproken personen

- Erwin Goënga, I Love Texel/TOP
- Wil Steenhof, KADO Texel
- Co Vermue, 12 Balcken
- Frank Spooren, WV Texel
- Iwan Groothuis, de KRIM
- Cees de Waal, TESO

6.3 Bijlage 3: experts tijdens de balanstafel

- Don Boot, gemeente Texel
- Bart de Vries, TBO Texel
- Annemiek Hollander, gemeente Texel
- Albert Zandstra, gemeente Texel
- Christien Groen, Woontij
- Hein van der Vlerk, Gemeente Texel
- Cees Boon, Stichting Kernwaarden Texel
- Joop Groeskamp, Stichting Kernwaarden Texel
- Eckard Boot, Natuurmonumenten
- Ronald Klein Tank, gemeente Texel
- Kees Hin, Staatsbosbeheer
- Dirk de Lugt, LTO
- Frank Spooren, WV Texel
- Erwin Goenga, TOP
- Ireen Boekel
- Jan Frederici, STIFT

6.4 Bijlage 4: inspiratie waardevol toerisme

In het Perspectief 2030 van het NBTC staat het thema ‘toerisme als middel om...’ centraal. Hiermee wordt aandacht gevraagd voor de mogelijkheid toerisme niet als doel an sich te zien, maar juist de kansen te benoemen hoe toerisme kan bijdragen aan maatschappelijke opgaven en transities. Dat gaat om verschillende vormen van eerlijk toerisme voor inwoners, duurzaam toerisme en financiële instrumenten om de wederkerigheid te bevorderen, zodat de baten voldoende neerslaan waar ook de kosten worden gemaakt. In deze bijlage staan enkele inspirerende voorbeelden uit de praktijk.

Community-based tourism

De vraag naar eerlijk toerisme heeft zich inmiddels verheven tot een zekere nichemarkt binnen toerisme: *community-based tourism*, ofwel gemeenschapsgerichte toerisme. Bij deze vorm van toerisme staat de relatie en dynamiek van de toerist en inwoner centraal. Het is toerisme dóór de inwoners en vóór de inwoners. Het valt hierdoor vaak samen met duurzaam toerisme waarbij ook extra aandacht is voor de sociale, economische en ecologische impact van toerisme op de wereld.

Community-based tourism wordt gepresenteerd als een vorm van toerisme waarbij een extra kans voor de lokale bevolking wordt gecreëerd om op een eerlijke manier een bestaan op te bouwen en voor de toerist om dichter tot de bestemming te komen. Het gaat ervan uit dat de lokale toerismesector wordt geopereerd en ondersteund door de lokale gemeenschap.

Op verschillende manieren en tot verschillende hoogten kan invulling worden gegeven aan deze vorm van toerisme. Als losstaande activiteit, als ideologie bij reisorganisaties of bij beleidsmakers. In de onderstaande groene kaders worden twee voorbeelden uitgelicht.

Reizen volgens de Exodus manier

Exodus is een reisbureau dat als eis stelt dat 80% van de overnachtingen plaats moeten vinden bij lokaal beheerde accommodaties, dus geen ketens zoals Fletcher. Tegelijkertijd houden ze ook rekening met de draagkracht van de bestemming door hun reizen te spreiden over de verschillende seizoenen. Dit spreidt de toeristische druk en zorgt tevens voor continuïteit in onder andere de werkgelegenheid. Ze zorgen ook voor de garantie dat 91% van de maaltijden tijdens de reizen voortkomt uit lokale restaurants en producten.

Fairbnb: community powered tourism

Airbnb maakt op bestemmingen veel los. Enerzijds stelt het inwoners in staat om als particulier mee te profiteren van toerisme. Anderzijds is het disruptief voor de huizenmarkt en leefbaarheid. Fairbnb is een coöperatieve tegenhanger. *“Fairbnb is een coöperatief reisplatform dat mensen boven winst plaatst door te herinvesteren in onze gemeenschappen”*. Om dit te realiseren wordt o.a. 50% van de commissie in lokale projecten gestoken, zoals buurtverenigingen en buurttuinen.

Bij De Krim steken ze hun handen uit de mouwen

Sinds het begin heeft de Texelse organisatie De Krim hart voor Texel. Zij maken zich sterk voor een aantrekkelijk en leefbaar eiland, voor de gasten én de Texelaars. Dit doen zij op verschillende manieren die veel verder gaan dan enkel geld doneren. De Krim schiet bijvoorbeeld te hulp door iedere medewerker de gelegenheid te bieden om vier uur per maand doorbetaald vrijwilligerswerk te doen bij onder andere zorgcentrum Omring. Door het personeelstekort kan Omring lastig alle balletjes hooghouden. Met de hulp van de vrijwilligers komt de leefbaarheid voor zorgbehoevende Texelaars minder in het geding. En ook de personen met een krappere beurs kunnen rekenen op De Krim. Zij doneren levensmiddelen die het restaurant niet meer gebruikt aan de voedselbank van Texel.

Beide voorbeelden zijn slechts een greep uit de acties die De Krim uitvoert om de lokale samenleving te ondersteunen en het eiland vitaal te houden. Hierdoor kan deze bedrijfsvoering worden aangemerkt als een voorbeeld van eerlijk en verantwoord ondernemerschap.

De Kennemer Duincampings

In het prachtige Noord-Hollandse duingebied liggen de drie campings van Kennemer Duincampings. Deze zijn in samenwerking met natuurbeheerder en waterleidingbedrijf PWN ontwikkeld. De campings zijn uniek en onderscheidend voor de regio en daarbuiten, vooral door hun inspanningen om de natuur centraal te zetten.

Samen met PWN hebben zij een groenbeheerplan opgesteld om de impact op de omgeving te minimaliseren. Zoveel mogelijk spullen op het terrein worden hergebruikt. Zo wordt snoeiafval omgetoverd tot meubels en speeltoestellen, en worden zaagresten gebruikt voor het maken van bebording en afzettingen. Maar ook op sociaal vlak hebben ze een positieve impact. Hun ideologie geven zij door als erkend leerbedrijf, waar jaarlijks ongeveer 50 stagiaires mogen leren en waar ze actief samenwerken met instellingen voor mensen met een beperking. En ook buiten de campings hebben ze een positieve impact door hun vrijwilligerswerk en sponsoring.

Daarnaast is het belangrijk om te laten zien dat ze een bepaald deel van hun dividend (winst) teruggeven aan PWN, voor hun kosten aan natuurbeheer. Dat is van oudsher zo, omdat de Kennemerduincampings voortkomen uit PWN en daarmee ook deze financiële regeling. Dit zouden meer grote ketens ook kunnen doen, omdat met ‘de leefomgeving’ het geld wordt verdiend.

De Faeröer eilanden zijn gesloten voor onderhoud

Ieder jaar ontvangen de 50.000 inwoners van de Faeröer eilanden ongeveer 110.000 toeristen. In 2019 werd deze reguliere toeristische bezoekersstroom gedurende een weekend gestopt, en ingeruild voor ‘voluntourism’. Een vorm van toerisme waarbij toeristen vrijwilligerswerk uitvoeren.

Alleen degenen die bereid waren om tijdens het onderhoudsweekend met de lokale bevolking te werken en hun handen uit de mouw te steken, mochten de locaties bezoeken.

De actie creëerde betekenisvolle ervaringen voor bezoekers en bewoners, vergrootte het bewustzijn van de impact op en afhankelijkheid van de natuurlijke (leef)omgeving en resulteerde in concrete herstelwerkzaamheden die de draagkracht van het gebied ten goede komen. Bovendien werd het wereldnieuws.

Een fonds voor inwoners?

Tijdens het startgesprek is de wens naar voren gekomen voor de verkenning naar een soort fonds waarmee de baten van toerisme eerlijker verdeeld kunnen worden. Een dergelijk fonds zou worden gevuld met inkomsten uit toerisme en recreatie en gebruikt worden ten behoeve van de inwoners.

In het rapport 'Waardevol Toerisme: onze leefomgeving verdient het' van de Raad voor de Leefomgeving wordt er gesproken over verschillende financiële instrumenten die bedoeld zijn om de lusten en de lasten van toeristen transparant te verdelen. Bij elk voorbeeld worden bijdrages gevraagd van de ondernemers die hiermee (deels) het fonds vullen. Vaak worden deze aangevuld met bijdrages vanuit de gemeente, zoals een deel van de toeristenbelastingen of inkomsten uit een verhoging van de opbrengst van de OZB-belasting voor niet-woningen. Het geld dat het fonds verzamelt kan worden besteed aan veel zaken. Er kan worden gekozen om direct te investeren in de toeristische sector, bijvoorbeeld door citymarketing en promotie. Maar de fondsen kunnen ook investeren in het leefbaar houden van de bestemming, bijvoorbeeld door te investeren in de aanleg van glasvezel in de gebieden die het nog niet hebben of de aantrekkelijkheid van de openbare ruimten.

Een ondernemersfonds – Dit fonds kan onder andere worden gevuld doormiddel van het eerder benoemde OZB-model. Op deze wijze betalen alle eigenaren en gebruikers van niet-woningen mee. Dus ook niet commerciële

organisaties zoals scholen en sportvereniging. Essentie van het fonds is de vrije bestedingsruimte voor projecten. Alles wat ondernemers aanmerken als zijnde een project met gezamenlijk belang kan worden gefinancierd vanuit het fonds. Hierbij kan worden gekozen om te werken met trekkingsrechten zodat het opgebrachte geld ook naar verhouding terugvloeit naar een specifiek gebied binnen de gemeente, zoals een bepaalde dorpskern.

Ondernemersfonds in Súdwest-Fryslân

Sinds 2015 heeft de gemeente Súdwest-Fryslân een ondernemersfonds. Bij dit fonds staat de stimulering van het ondernemersklimaat centraal. Met de inkomsten uit het fonds worden daarom veel projecten gefinancierd die bijdrage aan dit doel, zoals een bijdrage aan de koningsfeesten en bloembakken in dorpskernen. Maar ook het sponsoren van de KNRM en een bewegingsprogramma op basisscholen behoren tot de ingediende verzoeken.

Stichting Toeristische Investerings Fond Texel (STIFT)

Om de concurrentiepositie van Texel ten opzichte van andere binnenlandse vakantieoord in stand te houden en zo mogelijk te versterken, is STIFT opgericht. De stichting ontvangt een deel van de toeristenbelasting en subsidieert hiermee investeringen in projecten die de toeristische kwaliteit van de gemeente Texel vergroten of bewaren, dan wel leiden tot verbetering van het toeristische product Texel. Dit heeft ook veel profijten voor inwoners. Zij kunnen gebruik maken van hoge kwaliteit voorzieningen en door de vitalisering van de sector worden de lusten extra gewaarborgd.

Bedrijven investeringszone – Deze financiële constructie bestaat uit een fonds dat wordt gevoed met inkomst uit de WOZ-belasting voor onroerende zaken. Met het fonds kunnen gezamenlijke doelen worden uitgevoerd in de openbare ruimte van een afgebakend gebied. Zoals het inrichten van een recreatieboulevard waarbij ook aandacht wordt besteed aan veiligheid, inrichting en vergroening.

Interessentenbeitrag, een voorbeeld uit Oostenrijk

In Oostenrijk geldt er naast de reguliere toeristenbelasting nog een andere vorm van toeristenbelasting. De 'interessentenbeitrag' is een belasting die alle ondernemers afdragen. Ook ondernemers die niet direct actief zijn in de toeristische sector, zoals supermarkten en bakkers. Het bedrag dat zij moeten afdragen is afhankelijk van de mate van profijt dat zij hebben door toerisme. Logischerwijs zal een verblijfsaccommodatie dus in hoger procentueel belastingschijf geplaatst worden dan een supermarkt. Ook is de hoogte van de belasting afhankelijk van de intensiteit van toerisme in het gebied. Dit betekent dat voor bedrijven in Tirol hogere belastingen gelden dan bedrijven elders in Oostenrijk.

Het geld wordt uitgegeven aan zaken die de toeristische infrastructuur (in brede zin) verbeteren en de promotie. Het kan gaan om zaken als het aanleggen van routes, het realiseren van dagrecreatie of het financieren van de verduurzaming van de sector. Investerings waar inwoners ook profijt van hebben. Van al het geld dat lokaal wordt opgebracht, wordt ook 95% lokaal uitbesteed. Hierdoor worden de lusten van het belastingsysteem ook in eigen omgeving ervaren en door alle inwoners.